

18. 91. 79 —

ВАЛЕРІАН
ПОЛІЩУК

ГРОМОХКИЙ СЛІД

ПОЕЗІІ
1922—1924

ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ
9 2 5

ГРОМОХКИЙ СЛІД

К Н И Ж К А П Е Р Ш А

Друкарня Державного Ви-
давництва України № 1
імени Г. І. Петровського
Харків

Укрголовліт № 11880

Зам. № 329

Тир. 3.000 прим.

НА ТРАКТУ

Не ліском торохтить віз.
Не ступає розсошистий віл, —
То грюкоче по тракту грізний
Навантажений автомобіль.

А назустріч зухвалим дзичанням
Зеленоокий гедз напосів:
Його пропелери дзигом одчайним,
Як проти грому шелест овсів.

Хоче він крові попиту, теплої крові
Того чорного вола.
Спантеличений несеться по - над ровом,
Де вогнева пульсує жила.

Хіба знаєш куди ти,
По що летиш і чого?

Не пройняти тобі, не прокусити
Крицевої шкіри, де шаліє вогонь!

Ну, куди тобі з твоїм носом
От - тепер тягучої крові попить,
Коли ти сліпий, хоч і многоокий,
Не знайдеш джерела ропи.

А він таки ні, — все летить, бзилинить
І в колесо авто з маху — раз.
Та й в зелених очах умерли лани, —
Як підкошений мак його день погас.

15. VII.—28. VIII. 1924.

МЕТАЛЕВИ ВІХИ

Гімни

I. МІДЬ

Мідь!

Ти перший, правдивий, друже людини,
Вік твій увесь продзвенів боями.
Хмурий, жорстокий дикун, як і ти,
Довбав скеляні скиби,
Стéжучи, де ти сховався,
Ящірко зелена,
А в бійці з огнем — червоний метал.
Ти — м'який елемент,
Що важко ступаєш на землю,
І тому в монументи,
Гойні для пам'яті людства,
Зашкарублий угрузнув ти.
В тобі м'якість жіноча заснула
Підаватись електро - токам,

Чулість первісно дикунська
Мружить мисливії очі,
Ще аж до нас.
Але пристрасть твоя
Ярів тільки тоді,
Коли розворушить пісок твоє тіло бувале.
О, тоді ти рівняєшся з сонцем,
У сляві регочеш.
Але — хвиля нахлюпне
Вогкого дня —
І ти знову люто - зелена
Вилазиш поволі за пензлем на дах,
Ув олії покійно стікаєш по блясі,
Щілини паклюєш дрібними струмками,
І зсохла в - останнє
Конаєш у днях.

II. КРИЦЯ

Крице уперта, дитино заліза,
Твій батько з коріння віків.
Людство по ньому од каміня лізло
Кволим туманом ріки.

Ти затаїла холодную силу,
А знаєш, де скніє перун.
Ти іскрами дишеш, а блискавку сієш
Устами дротяних струн.

Гудуть машини, гукають просторам,
Вікам голоса подають,
Що йде по криці ступнями терору
Битий і гноблений люд.

Нехай не захляне тавмная сила,
Що числа всотала в тобі, —

Вона прийняла вже людського сина,
Відкрилась йому в боротьбі.

Блаженні очі сідого дикунства,
Що вперше тебе підняли,
Блажен той геній, що іскри торкнувся,
Без дзвону пустої хвали!

III. АЛЮМІНІЙ

Мій легенький металю,
Твої сили збуялі
Розум примусив нап'ястись.
В глибині забуте од часу створіння
Тіло твоє біляве
Викрив, підніс
Той - же розум громохкий.
Тепер будеш навіки
Слугою і паном
У крилах аеропланів.
В посуді грітій
Їжу хемічну на матовім блиску
Тихо поставиш.
З міддю обнявшись у творчій екстазі
Вогню —
Кинеш не злото,
А кращим сузір'ям

З ділянок мистецтва
В робочих кварталах
Жива алькобронза засяє.
Нижній алюмінію,
Ти весь простір синій
Покраєш крилами юрливих птахів —
Тільки б'ється мотор зголоднілий,
Електричний ковтаючи гис.
Ти весь у майбутті горіш.
Не колеса шляхами толочать шпориш,
А вітер позаду шумує вурчаво
І кроки бензину
Розтаскує дим,
А ти міцно тримаєш
Злепами мовчазними
Цілу гармонію авіо - руху.
Вже дирижаблі з тобою
Пішли за океани.
Гагари піднімуться з льоду,
Пінгвіни у воду впадуть, —
Злякаються твого кружіння.
І в мертвий бігун
Радіо - щогли устромить
Смілий пловець з алюмінієвих яхт.
Пануватиме той,
Хто посів алюміній —

Праця захопить його
У свій мускулястий кулак.
Легкі будинки поплинуть за хмари —
Ти будеш незломний шкелет.
Хто - ж проріже майбутнього дзері? —
Тільки твій легкий стілет!

Літо 1923 р.
Харків

В ДОКУ

Гремить із ранку темний док.
В димку заглохла вогка заводь,
І звуки наче - б із вокзалу,
Чи з дон набиваних кадок.

Мов жили, тягнуть круки кранів,
З залізних велетнів — машин.
Ремонт. Кричить іржава рана:
„Гийляй хутчій, або лиши“.

Грюк ланцюгів стрибає вгору
За димом катерів і труб.
Плетінь мостів залізним хором
У цементову вперлась грудь.

Звисають кволо сталльні троси, —
Там блоки заворот беруть:

Глянь, — бот підвівся вгору носом,
Поплив над доком, як беркут.

Он сонце дим - туман вже гонить.
Пітніє праця... гул і ляск.
Бредуть вантажені вагони,
Туди, де море в золоті ласк;

Туди, де мідним купоросом
Лукаві хвилі поять день,
Де збоку молу галька боса
В рожевій піні грайно йде.

Де хвилі, наче перса голі
З вершками юними сосків,
Похитують собою кволо
В блакитній пазусі віків.

24. IX. 1924.
Харків

ДИНАМО

Клубок дротів мідяних ліг
В залізному убранні волі,—
Приліг до плиток цементових
Той гордий звір — у свій барліг.

Повітрохвилями масними
Шумить і ніздрі роздима,
Щоб іскрилася з них німа,
Корисна людству буйна сила.

Його по носі раз - у - раз
Задиханим торкає бігом
Тугий у руках, швидкий пас.

І якор з того в'є безумні обороти
В своїй залізній круглій шкаралуді,
А дізель тьмає все дужче й дужче
Та все плює на дах вузеньким ротом.

А дізель цокає,
Аж вітер кружить
Коло його маховика.

І тільки смикає розмірено крицева рука,
Впускаючи, мов кисень, жаркі гази.
Динамо в землю вгруз,
Узявся разом
Та й нив велетенським комарем,
Мов укусити землю хоче,—
Виблискують синяві іскри — очі
В коловоротний тихий рев.

На чулих полюсах, де гул осів —
Опав нальотом сизим сливи,
Рояться токи там в наближеннях чутливих
Магнітних піль, магнітних поясів.

Луну електро - голосів
Там виклика одривів злива
Та роздима відпорний вітер
Ампер і вольтів міць кусливу.

І вже біжать, гудуть, як діти,
Холодні пульси в темну ніч,
Бо в середині вир одвічний,
А стріли полум'я із віч,

Бо смуги кроків блискавичних
Наспівує меткий огонь.
Двигти й, наш краю, так-же міцно,
Щоб ток червоний — за кордон!

Нехай відгомони спіймають
Наші заковані брати,
Хай їх магніти викликають,
На боротьбу за сяйво йти!

Хай зацвіте в кутках вселюдства
Солодка пристрасть поривань,
Хай токи знищення проляються
В капіталізму тусклу твань!

26. IX. 1924.
Харків

НОВА СИЛА

Дісонианс

Рожево - жовта рожа —
(У крем пролито крові) —
Задихується, мліє,
В теплі пливе.
Безстижо віддається,
Аж росянії сльози
У повіні запахів заточились.
Тут капає, стікає
Її солодкий дух,
Де мерехтить заснула
Природа чулим слухом.
Краї — рожеві губи
Чекають сором'язно,
А жовтая тафта
Лагідних пелюстків
Тоненькими жилками,

Як мудрість, заплелася.
Всім віддається з ласкою
І в сляво широчині
В зеленому бреду
Сама бреде, як день.
А тут слимак
Ковтає слизьким тілом вогку стежку,
Глейко повзе,
Наліплює холод на землю,
на похилу троянду
Розтягнутий наліз.
Торкнувся оком,
Довгим оком — рогом, —
І обхатив троянду,
Обняв — зомлів.
Замружився у теплім.
Здрігнулася в - останнє :
Гидотною любов'ю
Грішила вона.
Стягнув на землю тіло,
На землю кволе тіло,
Аж хруснули нервові
П'яльці — пелюстки.
З почварою сласливою
В утомі ніга спала,
І слизь текла на постіль,

Як слина з уст.
І біло, мов слюдою,
До них сліди блискалки,
Де перейшов любовник,
Де перебрів слимак.
Яка краса втомилась,
Трояндою заснула? —
Трояндою умерла
Гармонії краса!
Краса нової сили
На землю уродилась
В контрастові громохкому,
Як дикий дісонанс.
Коли пройдуть за обрій
За днем заснули вії,
Як вечір зашурує
У небі мідний диск,
Коли нічні запахи
Посунуться у вогкість,
А в сонові легкому
Розвіється наркозний бред
контрасту цього, —
Я стежу за слідами
Життя міцного,
Де вищя краса
Кипить, як революція,

Кипить і не вгаса,
Гремить і не вгаса.

21. IX. 1923.
Харків

РАНОК

Сучасний міт

Місяць принижений
Хворий та зблідлий
Ще не розбиту паралічем полозину
Ранкові клонить нагрить.
А ранок у злобі холодний
Гонить кригу хмари з вітром на нього
(Блідо - зелена вода — це небо).
Налітають, шершать,
Запорошують очі.
Все бліднішає місяць од болю.
А сухоти видушують груди,
Ядуха вичавлює груди —
Уже тільки зіпає,
Ловить повітря руками.
Стискається горло на кашель, —
І —

Раптом хлинула кров
Шматками червоними з горла,
Захолодає на хмарі —
Крига червона пливе.
Закотилися очі —
Місяць умер.
Скінчилось.

Тільки кров посиніло - червона
Ще на обрії загравою лється...
Але що це?
Із крові огонь,
По - над кров'ю мечі? —
Крик розтявся погрозою
Цьому злочинству вночі.
Гляньте:
Ранок пробитий мечами
В кóрчах набóзнак упав,
Блискає зброя яскрава,
Вітер біжить попереду
В громі літавр.
Встаньте:
Іде!

Літо 1923 р.
Харків

СПОЛУКА

Тільки обидві мені
Можуть життя насотати.
Ти, Україно, гострореальна,
Чуттям і бурлінням мільйонів жива, —
Ти, що мої нерви сучеш, як пряля,
Щоб ізв'язатись нитками живими
З народами світу в мережу одну.
Одне одного ми закликаєм спішити
На поле дозрілих культур.
Ти дітей крикунів
Наставити хочеш на стаду дорогу
І моїми устами говориш до них.
А друга вихрється в ідеях сузірних —
Довговійй племінь комун,
Що з блакитних висот
Загляда в моє серце, немов у колодязь;
А звідти, з безодні його

Граїним рефлексом
Відгомін другого сяйва
Лунаво рокоче
В цяминні широкому днів.
Разом зливається ви —
Два чуття негасимі,
В, наче, хемічну сполуку:
Ніяк не розняти вас.
Перетягнетесь так
Крізь усе життя мов,
І лиш та пазюрата
Німотною безтямою
Розірве надвоє той сплав,
Як і серце мов вкупі з вами:
В рідну землю піде одна половина,
У вселюдське повітря — друга...
Так і ти, моє кохання палюче,
Йольцю лагідна і Лічко яскрава:
Щиро - реальна одна
І омріяна друга, мов слава —
Вкупі живете в мені,
Як магніти в бруску.
Одна одну зміцняєте й роздуваєте вічно —
Не розняти ніколи мені
Вас бажанням новим.
Підіймаєте віддихом груди,

Світлячком заповзаєте в вічі,
Щоб блищали, як радість вони.
Буде розрив, чи не буде?
— „Не буде!.. — н... буде... — буде...“ —
Луною в горах почувань.
Хочу — „не буде!“
На вічно!
Хвиле розриву, зникай,
Не настань!
Так повніше у грудях,
Думками гостріше
І кохання живог' огневіліща грань.

31. XII.—1. I. Ніч. 1923—1924.
Харків

ОБРАЗА

Ваші чорні очі,
Як міцний агат —
На вас так задивляється
Оливковий араб.

Ви красуня - контеса
Тепер в лазареті сестра.
Звела краєчком якимось ваші інтереси
Війна — всеможна ця пора.

Він так задивляється на вашу принаду,
Він так хоче з вами побуть,
Не доторкається до вашого шоколаду,
Бо не знає, що це, тому й бере суп.

Але він ще такий не научений,
Він ще такий дикий...

Ну, куди йому знати,
Що гірчиця тільки до м'яса?
Тому й набирає повну ложку велику
І в свій рот одразу.

Жоден мускул не видав.
Контеса гордо —
Очі ковзнули над носом поверх,
Холодом як на війні.
Навіть смерть —
О, не менше, ні!

Сказала йому тихо:
— Азіят, дикун...
Але поранений зірвався задихано,
Як з грозової хмари перун.

Спалахнула образа за встидом,
І розтявся верескливий крик.
Араб до ніжного пальця контеси
Зубами - кліщами влип.

„Я захищав не свою батьківщину,
А таких, як ти, — я — дикун, азіят.
І тому я ненавиджу тебе, чудова панно,
Бо твоя поміч — люта змія.

Ти пишаєшся з нашої крові,
А нам покидьки з глумом шлеш,—
Та ми камінем в рот будем вашому роду,
Як проломиться світ, мов бреш!

28. VIII. 1924.

Алупка

РОЗХИТАНИЙ СОНЕТ

Мій сину — пуп'янку, в твоїй м'якій головці
Ворушиться смутна моя порода.
Ти спиш, а бухне мозок творчий —
Зібрата квінт - есенція природи.

Що є в тобі? Чи тільки вічність
Продовженого роду до безсмертя?
Чи, може, генія людського сила вперта
Під віями вже заглядає в сонні вічі?

І може через тебе десь в майбутті
Між тисячами той бунтар устане,
Що зможе люд машиною розкути?

Що од землі шугне, немов од скелі камінь,
Що вибухне вогнем високим і могутнім
В комуні злагоди по - над віками?

12. XII. 1923.

Харків

ДОЛЯ

Миша тріщить кастан'етами
У кошику сухарів.
Безгоміння слухаю,
Слухаю шеркоти,
Аж од напруження вуха нагрів.
Тягнуться очі
До світла ранкового; —
Миша скрегоче
За тупою втомою,
І сполохана думка б'є:
Чи прийде - ж доля
Сліпа й неохоча
В серце зом'яте моє?
Ще — на хвилину зневіра,
На секунду втома.
Нехай - же вона підожде!
Ще воління нап'ється

Озонованого грому
У радісний день під дощем.

23. III. 1924.

Харків

НІЧ ГАЗЕТЯРА

Зомліла ніч, згвалтована теплом ;
Нагрітая олива млявості
У рот, у ніс, у пори лізе.
Зомліла ніч,
Учаділа за день асфальтом,
Щоб я сидів у тиші тут
І по замацаних звукових шпальтах
Простежував міське життя
Та хроніку подій.
Усе нотую на чуттях забресклих.
Фізична втома в голові моїй
Стоїть у скронях димом полинковим.
А звуки рапортують
Так офіційно, шаблоново :
— Ріжуть когось — вереск пекучий.
Чи спинить ? — чекаю нервово.
Може у горло рука ?
Тихо :
Значить — уже.

Рояль сонатиною дихає
В повіні ночі.
Трамвай прошумів далеким каскадом.
Коти конають на задньому дворі,
І тужать під окном нікчемні комарі.
А я нотую в пам'яті, в емоціях —
Усе на пльонку мозку,
Де поруч із сарказмом Троцького
Намотуються власні образи на цівку.
А з - під цеглини цвіркун
Сипле у шклянку горох.
Заходи робить прімус
Підмести звуками хату :
Уже шурує віником.
А я нотую стомлений
В журнальних сторінках душі,
Аж поки ранок знову
І хворий і блідий
Не зазирне очима сірими
В мою кімнату тиху, —
Тоді поп'ю води,
Умиюся,
І в місто працювать
Підвожуся, озбровний на мову,
Розпалений життям і пристрастю — іду,
Щоб волю пресою,

Мов лезо, гартувать
Тиранам на біду.

26. VII.—22. VIII. 1923..

Харкі

НІЧ

Харківський ноктюри

Глибока ніч, як смертна тавмниця,
Осілася над містом чорним димом,
Взяла тепло і випала :
Похолоділи руки дня,
Застигли земні груди.
Насипано рукою щедрою
Багатства у кубло —
(Тут висидять комуну) —
Ну, повна яма перлів золотих,
Обточених кругленько лихтарів,
Як пацьорок бурштину.
Позападали між домами.
Дома, хатки — у куцюбаби грають,
Виходять і ховаються у тьму :
Освітлення колише вітер.
Гуртами вікна йдуть.

Ось поблизу тоненькі стіни і поверхи
переплилися в чорну сітку,
Бо світло широко тече із вікон,—
Весь дім — один лихтар...
Там люди гомонять, чи думають, чи очі
вибирає праця.
Де - не - де вікна, мов забиті в бляху —
Там люди сплять...
І он - де люди, і аж під обрій — люди...
І там, де тонкими уколами
Од голок лихтарів
Пришито місто краєм до полів,
Там, де тонкі світляні крапки
Мішаються із зорями дрібними і пере-
ходять в небо,
І там вони окремо дишать,
А місто в'яже в ціле.
Потомленев робітництво
Останню дань любові оддає.
Десь там, у цій темноті
Моя обрана спить,
А може очі лампа виїдає?
І десь за тисячу верстов
Мої батьки згасили каганця.
Тризубом чорним церква лізе.
Чиє - то ще немудре серце

Проб'єш ти, капище прокляте?
Там друга, мов кобра,
Роздула лускувату шию —
Вогнистими баньками очі.
Вже аж шипить полізти.
Змоталася на хвіст,
Підняла голову отрутну
Та й оглядає місто.
Що це? —
То баня на дзвіниці церкви
Роздулась так гадюкою - коброю:
Освітлені годинникові циферблати
Вночі мов очі світять.
Вона несе отруту,
Отруту в розум людський.
Коли - ж гадюк понищимо під серцем?
Поблизу дерева шаріють і мовчать.
Місто — кубло якогось велетня,—
(Він полетів ловити здобич)
Чека його порожнє, онімиле,
Та зберіга сліди.
Ген електричні світлячки
Розлізалися по - між галуззям вулиць.
З вокзала звук розтявся угорі —
І змовк.
Чи мила спить?

Тьма колихається, як шовк.
Гуляє ніч.

8. V. 1923.—23. IX. 1924.
Харків

АЕРОЛІРИКА

Так плавко поточив свій туркіт медяний,
Немов вино із горла, що вузьке,
Піднесений од вибухів аероплан.
Невидима струна — напружена сталь
Під шкляні небеса пограла.
Крила ножем розрізують мастке повітря - масло.
І вже на сонячне гніздо
Пливе у повіні ранково - опаловій
Улюбленець мій світлий,
Нервовий, як доба —
Син розуму й бажання —
Аероплан.
Він — он до хмарок цитринових
Протискується лобом та підводить грудь,
Туди, де сонячна жага палає
І де вітри спочити не дають.
Дріжу захолений.

На м'якоті весняній
Упале серце трепикає крильми:
Упало на едwabний килим
Мого шовкового чуття.
Зривається до лету серце в синє
І хоче там само без мене
По - над просторами летіть.
Бруньки позначаються з віт
І сонце п'ють за звуками аеро.
Весна закликає увсіх
До себе в спорзно - п'яний терем, —
А я закоханий в аероплан —
Здається, жінки вже не покохаю.
Мені не буде людського тепла:
Моя любов, мов повінь прогула.

15. IV. 1924.
Харків

ЗАКЛИК

Агітація

Затиснуте,
Як вісь, горить визволення по світу,
Де проїржав залізний, грізний кінь —
Начинений весь смертю тапк.
Тепер накази протилежні в токах
Перемигають через кордони:
— Нема працьовнику
Ні затінку, ні дому
Там,
Де гнітить ще фабрика тужавою спрагою,
Там,
Де осмоктанії рештки ще викида в наїдок дітям
Капіталізм, паралічем розбитий,
Але такий осатанілий на останку.
Де?
Там,

Де платнею ще кульний дзик
На груди робітничі.

Там,

Де ще викручені кульші з гнізд без жиру —

Усі ці катування гострі —

Робітнику спітнілому й німому,

Бо він не має ні захисту, ні дому.

Але на Схід,

Товаріші, на Схід! —

Туди прозначився гарячий слід,

Як рокоти розгніваного грому.

НЕЗАМОЖНИКАМ

Мої щирі товариші,
Не сумуйте,
Не дивіться, що навала знову
На вільний день тече:
Адже підняти може і цю огидлу ношу
Пролетаря плече.

Нехай наш потяг - громовиця,
Піднявшись на покат,
Тепер під гору,
Тамуючи машину,
На гальмах рейки поре,
Але не думайте, що хтось посміє
Не відчинить нам семафора.

Хай зрадники сигналять,
Як НЕП набряклим пальцем
Щоб зупинить,
Але це мить —

На морі часу — мить,
Бо ген вже котять наші вальці,
Щоб поле розкотить
Для сіву.

О, наша міць буяє скоро,
Як зелень верховіть;
А семафори —
Це не страхіть,
Як бронепотяг
На них летить.

НЕНАВИСТЬ

Я не знаю, якого - б прокляття
Кинути вам, остеклілі пани,
Щоб розверзлася земля під вами,
Щоб облила пекельно - вогнева лава
Ваші черепа і очі зікраті,
Задавила-б дихання ваше смородом горілого,
випещеного м'яса.

О, коли - б каміння глухе
Стряслося обвалом над кодром ваших дітей
і немовлят.

Завалило-б їх, розкавучило в пляму!
О, яка ненависть висить над вами,
Яка кров отруйна у жилах наших для вас;
Усі неможливі муки
Наше сумління готово одверто на вас кинути
в розпалі бою —

За муки мільйонів, закатованих вами —
Чорних, білих, жовтих — рабів безсловесних.

Але ні, пристрасте, зупинися,
Закуй свої руки міцніше в силу,
Вгамуйся ти, злобо крилата,
Свій гнів заклепай у панцир волі.
Бо пристрасті сліпий
Не вірить люд робочий
І не повірить ніколи!

Лишень гостри, гостри, як леза, свої очі!
Та де там, —
Коли пече,
Коли гвіздки в думках засіли
І палять розум
Крицевим гартом білим...
Минеться, перейде,
І сліди забере
Голубим полинем...
І коли прогудуть світлодайні наші дні,
Коли закроує доба весни можливостей ясних,
Ми згадаєм призи́рством вас,
Блювотна мерзото вселюдства —
Паразитарне панство,

І слина огиди плювком полетить
З язика й рота колективу нашого
На вашу безчесно - велику пам'ять
Фундаторів кабали світової.

23—24./X. 1924.

Гурзуф

СМЕРТЬ ЛЕНИНА

Коли титан вмирає тілом —
Він символом стає в віках.
І Ленін так —
Нема і є між нами —
Робітниками фабрики й села.
Розпачливою вість
Нам кинуто гудками
В нервових викриках
Од болі із машин, —
То з мідяних грудей
Б'є воля робітнича,
Що ми йдемо вперед:
Нас дух Твій не лишив.
Зібрать пролетарів,
У нервах злити в ціле —
В один удар, —
Хай знає капітал:

Незмінна воля праці —
Добитись перемоги —
Он рокот — сили знак
На площу захитав.
Нехай німецький робітник
Міцніше зуби сціпить,
В Америці устане
Хай воля моноліт!
Слідами Ілліча
Незмінною стопою
Визволення іде
Громохко по землі!

22. I. 1924.

Харків

ІНТЕРНАЦІОНАЛ КОМУНІСТИЧНИЙ

Гімн сучасної конструкції

Повстаньте прибиті капіталом
Голодні юрми злидарів.
Гармати борні зарокотали
І день зі сходу зазорів!

Як повінь лавами шугніте,
Щоб нерви — спільні провода;
Повстаньте ви, підвалів діти,
Начинням праці завладать!

До комуни світової
Рушай прибоем вільних рот
Міжнароднім запеклим боем
Світ насильства побороть!

Рятунком ніхто нам не послужить
Ні бог, ні цар, ні ліги прав.
І тільки знищить нашу нужу
Велика партія заграв!

Ходім - же впевнено і яро
В рядах борців за комунізм,
Щоб світ обману під ударом
Гнилыми багнами поліз.

До комуни світової
Рушай прибоем вільних рот
Міжнароднім запеклим боем
Світ насильства побороть!

Закінчено 22. X. 1924.

Гурзуф

СПІВУЧІ КРОКИ

ПРОВАЛЛЯ

Зріє тьма неподільна.
Ніч південна, мов хутро.
Золотий присок зір
Жевріє тихо в заполі небеснім.
Кедри ливанські мохнатими лапами
Ледве помітно торкаються стелі.
Тихо, як в усі.
Зорі високі!
Вам кожній я посилаю привіт з глибини моїх
сірих очей,
Що тепер темними проваллями ловлять ваше
проміння.
Я стягаю ту промінясту павоть,
Щоб у відблиску її вам назад послати привіт
З глибини моїх сірих очей,
Що тепер темними проваллями дивляться вгору,
Де відбилось сяйво роїв —

Вас, розсипаних сонць.
Моє тіло туге не досягне до вас ніколи,
Тільки ядра світляних електронів —
Матеріальні частини мене —
Із очей моїх за тисячі літ
Таки долетять, певно, до вас,
Коли мене вже не буде.
Ви ще житимете тоді, подруги вічності,
Смертні, як і я.
І може за дальні мільярди років
Моє тіло, співуче в жадобі плодіння,
Розпилене разом з землею,
Дойде до котрої з вас, тоді зріло-теплавих,
І може там нова істота
Вируванням вогневим енергії мислі
Прийме мене в тій кришині —
Тоді згадай, згадай мене невідомого,
Мій далекий брате в природі,
Затремти моїм одзвучком дальнім.
Я такий маленький —
Зілінка, яку потяг розкавчить в секунду, —
Я стаю величезним — на всесвіт.
Я — зілінка, яку потяг роздавить в секунду —
(Не жалів і Верхарна сліпий)
І мій розум, що мислить, — буде тля.
А печінка гарячими фляками,

64

Роз'єднана по піску запечеться.
Але я проте зостанусь на всесвіт —
Бо я частка освідомленого світу.
Певно й зараз братерськими привітом
Розряди невронів моїх
Рівнобіжно з промінням очей моїх сірих
Летять вам назустріч, зорі мерехтаві.
Летять у провалах просторів,
Де загис абсолютний холод.
Хай-же промовить їх дзенькіт
Од мене те слово вселенське,
Що шепочуть вам зараз
Мої уста.

18—22. X. 1924.

Гурауф

КЕНОЯЛЬ

Новотвори

Я хочу вернути вам, спустошені слова,
нового незайманого вашого брата.
Я увільняю себе от тяготи чітких,
знайомих моїй думці формулок —
Моїх рідних творчих цеглинок —
Слів великої тяжкої енциклопедії.
Я дам свіже, од теплої груді природи одірване
слово —
слово моєї коханки — поезії.
Сьогодні воно не пролунає громохким слідом по
ваших душах,
А озветься ніжно і тонко
відгомоном перших поцілунків —
вашої милої,
моєї милої;

Прозвучить тоном
Нічної зоряної струни,
Яку поки-що чує тільки око.
Воно озветься звукальними голосами,
мов у снах ясного дитинства,
коли звуки тільки колишуть ще юне серце
лоскочуть його незнання прийдешніми
пристрастями,
і ласкою будять несвідомість його почувань
Те слово меться в моїй задумі
через усе моє життя,
навіть тоді, коли я його ще не знав.
Воно млосно губиться, затерте звиклими виразами.
Але я відкриваю його встидливість сьогодні.
Я вибираю мою наречену з сотень тисяч,
Щоб незайману первістку гарячіш цілувати.
Я наділяю іменням того слова
Животворчу частину мене —
Мою поезію,
І тому ім'я їй даю —
Кенояль.

20. IX. 1924.

Харків

ЧЕКАННЯ

Йоля буває похожа
на скорбну мадонну
(Спостереження)

Мадонно дольороза,
Я жду — приходь!
Бо вже отерпнув розум,
Як біль сухот.

Здмухни жалобу з сина,
Як тонку тіль,
Віддай мені краплину
Твоїх тремтіль!

Лети на крилах, Йолю,
Мегкіш бажань:
Глянь, думи мої кволі
В бреду лежать.

Свою лагоду теплу
Схили хутчій —
До серця мого в тебе
Лежать ключі.

30. III. 1924.
Харків

СИН

Сину мій рідний,
Що поводиш над поглядом промінистим своїм
Темним метеликом вій.
Ти колись був маленьким живим вібріоном
В три мільйони раз меншим, ніж тепер.
Я тоді вже любив в моїй милій тебе,
А тепер розстаю над тобою любов'ю,
Бо люблю у тобі ще й її.
Я шукав вас обох і знаходжу в одному —
Там,
Де, як силу ваги, відчуваю себе,
Де знаходжу свою плоть жагучу і вічну,
Свою пристрасть і тембр почувань, —
В тобі, сину мій рідний.

20. IX. 1924.
Харків

МІСЬКА ПІСНЯ

Сизий вечір, вогкий вечір,
Світло точить жовтий глечик.
Збоку дими й гайворіння
Над загравовим горінням.
Сизі дими по долині.
У трамваїв очі сині.
Сині очі й у милої,
Що живе там за горою.
Милу в мене полонила
Боротьби ревнива сила,
Вже пройшли й непевні дати
Полонянку виглядати.

6. IX. 1924.
Харків

СПОМИН

Приснилась . . .
Я ще її, я ще люблю
Мою голубку чорнокрилу.
Хоч серце біль моє знесливи —
Її я ранами ловлю,
Хапаю край її одежі,
І час не в силі зняти мѣжі
Між полем болю і жалю.

1. IX. 1924.
Алупка

ПОРЯДОК ДЕННИЙ МІЙ

Книгарня — (Ерн, Хоткевич і Тичинка),
По ставки до „Вістей“,
А там до Тані знов;
Музей Сквороди, в друкарню на хвилинку
За „Книгою повстань“.
Гей браво — вийшла таки врешті!
Юрко приніс.
І швидко зник . . .
Чого - б йому?
Ах так, він пригадав вчорашнє —
І глейко став над горлом,
Як хлібний ком, язик.
На віщо це?
Що він кохає Ліду?
То й я - ж її люблю, —
(Згадав — тепло мені).
А що вона у Київ не поїде,

То я тут встороні...
Писать почав одно,
А зупинивсь на чому!..
На тому, що мій день лама,
Як буруни стерно.
Забув про лист, Літком, білизну, Київ, книги,
Бо знаю, що життя минеться все одно.
Тільки любов,
Як той забутий колос,
На вижатому полі,
Пребуде ще віка.
Од неї тоскний біль,
Та їй усе прощають;
Її плодам добро
Усі як дань несуть.
Зате очиді у діток
Нам сятимуть в темінь,
Бо сяєво любви —
То світова суть,
Яка тече постійно і неспинно,
Тече у небуття й ніколи не стіка.
Любов безмежна і фатальна,
Мов ті віка.

Весна 1923 р.
Харків

ЗАКЛИНАННЯ

Як простими словами
Про солов'їні рокоти писать?
Земля сира і пахне лобода.
Вона ось тільки-що пробилась —
Ще на червоній ніжці.
Так свіжо пахне,
Як перший поцілунок в уста.
А сонце із сосон такий наслало дух,
Що памолодки мліють,
Не можуть підійняти вії
Над очками блискучими од сліз.
(Прозорі смолок сльози).
А сонце робить коло
І гуде немов пропелер.
Тому й аероплан, мабуть,
Над садом груди нахиля,
Як вередлива жінка.

Груди стискає розлита сила,
Мов звуки в горлі соловей.
Гей, весно, та гей!
Не притискай мене так до грудей.
Внизу вже зелено, а дерева ще сплять,—
Віти корінням у воді повітря.
Від радості пролийся кров'ю, сило,
Напій жили моїх звуків
Безмежним чуттям до милої,
Зачаруй і її своїми піснями.
Нехай пупляхом каштана
Закипить її серце до мене!
Нехай тіло її запахне п'яно
Молоденьким вербовим листям!
Нехай, моя радість, цілує мене до нестями,
Щоб голову вихор забрав!
Нехай будемо і ми першими гостями
На бенкеті рослин і трав!

Весна 1922.—21. XI. 1924.

Харків

ВОДА І ЛІС

Мохнатий вечір моститься у лозах,
Як велетенський птах на м'яккому кублі.
Латаття вогкий дух снує тоненьке прядиво на воду.
Зеленою корою, мов ножем,
Тоненька ряска врзалась у беріг.
А відбиток дерев колишеться в воді,
Як театральна завіса,
Хоч беріг задрімав і ліс не ворухнеться.
Округлі хвилі, як дівочі стегна
Розміреними ритмами підходять обережно
До того берега крутого,
Того й колишеться завіса.
Хвилі торкаються до смуги із латаття,
Що полотном простеленим лежить —
Торкаються, заплутуються й гинуть.
А темна завіса у воді
Колишеться, немов вітрець повіяв.
Моя душа — зелений ліс.

Її душа — вода, що лісові під ноги.
Її хвилюється, моя — спокійна,
Але її переживання я вже п'ю.
Своїми віями торкнувся,
Широкими очима зазирнув.
Там відбиток душі моєї,
Як образ мій поменшений
У милої в очах.
Досить заглянути із кручі
Своїх духмяних почувань,
Пригубити чужую душу, мов келеха з напоєм —
І ти вже там живеш —
І ти вже не чужий.
Доволі ніздрями дріжучими схопити
Сосновий смак чужого почуття,
Чи горя сіль їдку, чи радости солодке масло, —
І образ — відбиток душі твоєї
Вже хвилями брентить
В кристалі сумрачно - далекім
Чужих для тебе почувань.

Літо 1922.
Святі Гори

ЛЮБОВНИЙ МІСТ

Я затиснув серце, закусив уста,
І мовчаль взяла мене так тоскно, тоскно.
Вже нема тремтіння, біль якась пуста,
Бо немає серцю вогневого моста.
Ах, мовчаль моя, розірвися співом!
Хай любов минула серцю в далину
По - над спомином — туманом сизим
Хоч тоненьку нитку шовку перекине.
Хай зворушить гострим болем
Ту приемну силу.
Дні мої зростають,
Дні мої доспіли.
Звідки ще прилинуть
Крила голубині?
Хто прилине їсти
Ягоди доспілі?
Хто збудує з токів

Між серцями моста?
Тихо. Серце хлипа,
І здріга в одчаї,
Ще й мовчаль взяла мене так тоскно, тоскно.

30 V. 1924.

Харків

ОСІННІ БЛІКИ

I

Галки з криком сіли
На жовту осокору,
Наче чорний терен
В жовтолист дозрів ;

Наче велетенські
Ягоди повисли,
Гронами нагнули
Свій важкий агат.

Хворе листя стало
Матовим золотом,
В ньому тихий вітер
Кетяги гойда.

II

Підсліпувате око
Біле, замріле
Вечір осінній
Між хмари уткнув.

Обважнілі кліпи
Зводяться до купи :
Хмари оточили
Сонце біде.

IX. 1923.
Харків

III

Воском закапали клени,
Вогкі червінці упали,—
Хилиться смуток до мене
Запахом в'ялим отави.

11. X. 1923.
Харків

IV

Ну, чисто лірники — гедзи на будяках :
Ведуть жалібний спів осіннього спокою,
А я ходжу меж них, торкаюся рукою
Та слухаю той спів, що зріє в будяках.

V

Замість листочків жовтих
З японської акації
Завирила в блакиті
Під вітром запашним.

Хай листя опадає —
Їй нічого лякатися,
А як мені дождатися
Обнови та весни ?

Замість листочків жовтих
З японської акації . . .

24. IX. 1924.
Харків

VI

Осінь моя віторога,
Ласкава осінь,
Ген поскакала в лісочок
Буланим лосем.

Лосем копитця листочків
Там по дорозі . . .
А може мені, почекай - но,
Тільки здалося ?

ІХ. 1924.
Харків

ОСІНЬ ЗА МІСТОМ

Місто в зелених плямах —
Жовто - чорна оправа.
Даль тонку димарями
Людська міць повтикала.

Росплазувались хатини,
Росполяглися будинки.
В дзвонній осінній днині
Вигнуто спини димів.

Кратери тут вихрували,
Море тиснуло землю, —
Час шумовинним ралом
Все це забрав і ствердив.

Де бронтозаври ходили —
Кров заросила дикунська,
Потім забуті могили
Розворушила чугунка.

Он вже й аеро шугають,
Атом - мотора чекаєм...
Так безмежна зміна
Все гуляє над краєм.

19. VII. 1923.

Харків

РАННЯ ОСІНЬ

(Ярило)

Осінь запахла полем —
Осінь.
Вітер гомінкий і кволий
Плутає жовті коси.
Клякне терміття у сусі,
Вирудів степ безголосий,
Бурії звисило вуса
Запізнілев просо.
Небо, ой, небо синє.
„Стань в моїм лоні, сину;
Мужу мій, світлий, єдиний
Випий останню силу!“
Кличе голос осінній.
Сонце замріяне з неба.
„Та вже не кине насіння
Лицар вогневий для тебе“.

19. VIII. 1923.

Харків

СТЕП

Тут хутора, як у воді текучій,
Хисткими маревами в далях мерехтять.
То захлинаються в прозорому білку повітря,
То ллються, коливаються на стомленій жарі
Ген за далекий обрій,
А він — шелом блискучий —
Зі страусовим пір'ям хмаринок на чолі.
Ось поблизу вітряк як довгий піп благає,
Знімає руки догори
І зараз - же одну по одній
Знесилено пускає вниз.
Кругом як море степ.
Де сизо - полинковий,
Де жовтий, як оса — там тирса шелестить.
Дивлюсь, читаю, розглядаю,
Немов поживклі старовинні книги,
Немов старі од милої листи.

Я їх читав колись, — коли — не пригадаю.
Мабуть, дитям у снах, чи в доранковім краю.

Серпень 1922.
Асканія Нова

ЗИМОВИЙ ДЕНЬ

Білим вовняним руном
Послався сніг під ноги.
Мов з електричних ламп,
Розятрених до біла,
Разить углик зміястими кривульками —
На сонці так яскрять гілки в льоду.
Брільянти повтикав ціклон усюди,
І легко з брязкалом криштальним
Проходиться вітрець по люстрах - деревах.
В повітрі з холоду глибокім,
Як у блідій фіялці, замороженій весною,
Маленький павучок замер —
То туркотить, купаючись у просторах,
Аероплан.
І ні одної ниточки хмарів.
А сад горить, як гнів,
Як криця у горнилі білим світлом

І так сія,
Що сліпнуть очі,
Коли погляну я.

РЕВОЛЮЦІОНЕР

Прийшов у місто з поля,
Приніс запашних трав,
Ясні очі і волю,
Тільки чуття не забрав.

І коли гримав повстанням
Та співав бойових пісень —
Всюди поле ішло шелеставе
Та в левадах — його день.

19. VIII. 1923.
Харків

ЛІТОМ

Небо блакитне, мов турецький камінь,
Обрій заспаний — срібляна оправа.
Все це нашито на килим зелений,
Де так солодко шепочуться трави.
Жупан розіслався безмежний,
Щоб спала медовая кашка.
Стелиться запах по межах,
Мов павутинова пряжа.
Сон - ріка хвилю гойдає.
Пахне покошене сіно.
Білі метелики б'ються,
Тай на горошок присіли.
Білі метелики в парі...
Сон - ріка хвилю гойдає...
Де ти, дівчино, озвися,
Де ти, моя молодая?

16. VI. 1923.
Карачівка

СЕЛЯНКА

Пішла, понесла молоко.
Дуга вгинається до кошиків старечо ;
Вогняні плями через плечі
Повзуть за тінями похапливо й метко.
Ліс буйно дзеленчить.
Десь заливається безжурна пташка.
За здобичу по тонкому стеблу
Спинається вагітна комашка,
І звуки із гушавини,
Немов бряжчать ключі.
Ех, кинутись собі у ліс хутчій,
Забути на хвилину
Всі прагнення крилаті,
І слухати, як буде
У жилах кров палати,
Під соняшним промінням пливучі.

26. VI. 1923.

Карачівка

ЖІНКА

Вона — химерная вода,
Що по льодку біжить,
Пилуючи зубцями — бурим ряботинням
Під журкоти гладенькі водорії.
То заховається під ними,
То боком треться, вигинаючись
Мов сіре кошеця.
В блакитному, дзвінкому збані неба,
Покинувши солодкий вирій,
Пливуть ключі веселі журавлині.
А течія льодок руками обніма,
Турчуть на вухо з лоскотом, як мила,
А потім нурчака пішла під сніг,
Мов Ганка у нещирий настрій.
Ніяк не розбереш : чи сміх її правдиво —
Горіхами в подол,
А чи вибагливо по шклі чуття скрегоче,
Мов хто ножем.

Хоч і згинається тобі пруглявим станом,
А чуєш щось чуже.
То знов простеньке, щире слово
Прихилить мов свої холодні груди
І вирине душа, розбивши сніг,
Така весняно свіжа,
Що хочеться стиснути.
Хіба не все одно,
Чи то любов, чи ні?

26.

Ка

96

БЛОЩИЦЯМ РЕВОЛЮЦІЇ

Усяка мразь, що досі не розтоптана,
Ще сміє й може плювать на мене?
Ах ви, негідники безмозкі,
І шовіністи чотирьохкантові,
Яким лице скривила злість зелена!
О, як - би ви, як комарі, впивались
У мої ноги босі та мужицьке тіло,—
Коли - б вам ікла мати довелося,
Мое - б життя під ними
В агонії давно - б уже затріпотіло.
Та духу мого ви не проковтнете!
І хоч словами несете образу,
Та я умію обійтися з вами:
Я місце вам між плазунів знайшов одразу.
Коли для вас я — український проходимець,
То я за те ще й революції поет,—
А ви — революційна піно,

Ви — проходимці од літератури,
Які, мов слизняки, не бачите й сантиметра вперед.
Ріжні політики з волоссям петлехатим
Усім вам місце під колесами творчого духу —
Ви тільки злизуєте пилок од повстання
 пролетар'яту
Та підбираєте чорносотенную округу!

16. V. 1922.
Харків

ПРОГНИЛИМ ЗАКОРДОНЦЯМ

Облізлі й задубілі і мозком і чуттям,
Одкинуті од ґрунту на гноїще Європи,
Каляєте одмолоділу міць та шлете без пуття
Свою безсилу лайку і сумбурний клопіт.

Життям потріпана й ошмуляная воля
Не в силі вкупу й двох зібгати вас.
Гризетесья тиняючись, до діла кволі,
Коли іде смертельна боротьба двох клас.

Немов сліпенькі кошенята
У велетнів тих лазите та гнягаєте під ногами.
Наступить хто із двох в борні затягій —
Ви — ну — чужий папір паскудити й каляти
В „нових“ позакордонних „Українах“,
Ще й мрієте робітників на це спіймати?

В А ми йдемо у поступі безграннім
Я Серед громів і бурь до електричних днів.
Р Що нам до кошенят, що слинять нас в-останнє?—
У Смердючі їх діла, прокислий гнів.
В

Т

1

ЖИТТЯ

Приходить людина в життя —
Смутні тумани в очах.
Що пам'ятаєш, скажи,
З часу утробних видінь?
Чим ти жила, передай,
В матернім лоні тоді?
Тьма за питанням таким,
Наче за гробом, стоїть.
Родиться, — світло прийма,
Звуки життя і тепло,
Наче росянка чи жук,
Тільки інстинктом одним.
Перший проразливий крик
Був несвідомий тобі,
Мов канонада гармат
Для польових мотилів.
Сліду не лишиться зовсім
З перших стонацяти днів.

Спогади смутні виносить
Наче на пльонку фіксаж
Згодом поволі, за роки,
Що пережив немовлям.
Лишень уламки припливають
До берега свідомости твоєї.
Чи спить, чи відчула лієа,
І чи не так, як з ранку
Твого приходу в світ?
А потім цвіт людини
У двадцять - трицять років,
Коли природа вибухає
Плодінням животворчим.
Яскраво виступають
Тоді усі прийняття світу,
А гострі, як оса,
Цілюють спогади твій мозок.
І образи реальні
В рельєфах переходять
Перед екраном твого духу.
А потім одцвітає й гасне день,
Немов червоний цвіт медунки.
Тоді погляне синім
І виступить крізь пергамент сухої шкі,
Як сині жили в старечих руках,
І почуття неясні замигають знову.

(Крихкий лілеї цвіт
Брудніє і гниє, як жовті зуби,
Після запліднення насінням,
І морщиться і м'якне, як людина —
Тепла не п'є).
Надходить смерть.
Як волохата гусениця під віями пролізе,
І затуманить погляд.
Знов притихає черга
Образів ясно - реальних —
Певно, як сон на початку,
Потім як цвіту печаль.
В час розставання з життям
Образи смутні проходять,
Як на світанку життя.
Тупо вражіння вбирають,
Мабуть, як льон чи плаун.
Потім — як камінь без дум,
І без приймань, як вода,
Ціле людське життя
Тоне у мряці таємній.
Як виринало раніше,
Так упирає кінець.
Вийшло для того хвилинка,
Щоб захватись назад,
Проблиском чітким із тьми.

Наше свідоме життя
Є просвітлення хвилине
Вічної частки природи —
Горстки землі та краплини води,
Де триліони атомів
Вічно живуть і співають
Без усвідомлення свого.

Весна 1922
Харків

МОЄ ДИТИНСТВО

Моє дитинство будяковий запах
Приніс мені серед осінніх днів.
Їх м'який цвіт в зелених шорстких лапах
Такий, немов тоді, як я гедзів ловив
На бурячкових китицях із пуху.
Ах, де та ясність, де - б її послухать?
Пливе до мене осінь у блакить:
Метелик смерти сяде в черству руку.
А я - б іще хотів гедзів собі ловить
У жменьку пухкую — дитинячую руку,
В маленьку, пухкую, неструджену долоню,
Яких мій син у місті серед грюку
Вже й не побачить і не зловить.

16. IX. 1924
Харків

ЗАМІР ГРОЗИ

Зарокотали корчі гніву,
І блискавка ненавистю мигнула ув очах,
Як натягнули хмари бурі.
А кострубатий жах
Куйовдив, піднімав волосся гнаних
Дерев, і куряви, й людей,
Що падали, спотикаючись,
На млосність переляку.
Налялись ноги оловом,
Чекаючи удару.
На хвилю стихло все:
Чекало.
Але гроза
Розгнівалася, видно, даром,
Побачила, що нізащо їх бить...
І вже — он ліс
Випростує повільно віти.

А потім сонце радости —
Усмішкою в краплинах —
Віддано так зашерхало
Жучками по листках.
Всім стало добре та тепло,
Мов коло матері дитині.
Любов природи щиро плине
Навіть тоді,
Коли, здається, смерть
Звила кубло гадюче.
Природи серце змінне
Доброти повно вщерть,
Як пахоців весняная долина.
Не дорікайте їй за гнів.
Він одійде, як і прилинув,
Він одпливе, як і приплив.

27. IX. 1924
Харків

ДЕТАЛІ ВІЧНОЇ ДОРОГИ

ПРИВІТ

Здоров, названий брате мій,
Здорово, море!
Ізнов авто баский
Перемотнув мене через холодні гори,
Де твоє серце б'ється і говоре
Моїм ярким думкам,
Моїм чуттям напорним.
Тепер ось закамарок мозку таємничий
Всім досвідам уперто - героїчним,
Де сконцентроване палке палахкотіння
Думок людини,
В мені загоготів піснями нині,
Од вітру днів аж захитав мов свічка.
І я стремлю сюди,
Де скель кольчуга вічна
Міцними шишаками озброїла тебе.
Автомобіль реве — вступає в ліс.

Несе мене, у клітці клопоту замучену маленьку
пташку...

Вступили у пожовклий ліс.
А ліс одразу привітання
Долоньями листків заляскав —
Людському розуму — моторові з огнів,
Що рве пісок і пил,
І аж на перевал одразу
В одну годину гойно підступив.
Внизу срібляні черваки
Річок полізли, —
Внизу, як ласиця,
Рудий потягся ліс, —
Внизу по круглих схилах
Кривавий осінню міцною,
Ритмичний виноград.
А мій авто
Тугими шинами коліс
Тупоче по - над кручами по скелях,
І обрії веселі
Розкрива
Його мідна залізна голова.
Так розгортають вінця серця
Любовника густі, п'янючії слова.
Тепер не ліс, а море
Нам оплесками сипле,

І море — брат мені
Обійми теплі шле.
Підводить тяжку грудь
До рідних поцілунків,
Мохнатим чубом вал
Скидає шапку лунко,
Немов важкий залізний шлем;
І брязкає, аж гул ступа на беріг ковкий,
Вуркоче галька без числа —
Моя - ж душа вітрилами знеслась,
Танцює з вихором
На золотих підковках.
І десь тріпочуть вохкії чуття,
Мов віється одежа легка з шовку,
Немов кульбибині шапки
Кудись летять,
Летять.

9. X. 1924

Гуруф — віла „Буюрнус“

ТИСК

В нутрі верстовому гори
На частки каменю безумний тиск об'ємів,
Такий пекельний тиск невпинно,
Немов довічна образа
Здушила серце —
І не одпустить, не простить мільйони літ.
Коли то час упертим свідруванням
Проривється та скине цю вагу?
Чи, може, людство хутче шлях свій
Проложить тут для токів ярих,
Порушивши той злеп молекулярний?
А на горі вітри плазують черевом холодним,
А на горі туман бавовну мочить,
Аж хлюпає та бубнами рокоче
По урвиськах стрільчастих
Дикая вода.
Гряде доба,
Розвіє час той.

Бурунні завороти у камінних терлах,
Перетворять енергію у хліб,
прогудуть динамів жерла
Солодку вість, що кров не затіка.
Ідїть - но швидче людству
Слідами днів умерлих
Нові, нові віка!

9. X. 1924
Гурзуф

КРИМСЬКЕ НЕБО

Густа тече блакить,
Така мастка і жирна,
Не дзвона височінь,
Як там у нас, —
А йде важким текучим сплавом
Емаль, ростворена в огні.

10. X. 1924
Гурауф

МАСИ

Шторм

Ось заревла громада
Синьо - бурих турів —
Морських валів.
Запіняні морди вискакують поверх із табуна,
Пройдуться по - над спинами,
І знову
Рогами стерні рвуть.
Десь риють і ревуть під землю,
Немов над кров'ю бугаї.
Вони викликають когось на бій...
Уже наблизились до скелі...
Ось раптом першії загони
Підскочили і грюкнули міцними черепами,
Хвостами білими мотнувши, —
Тоді рої комет,
Засніжених комет морської піни
Зірвалися з - під тих ударів.

Прозорий пил димком униз погнув хвости —
Хвости засніжених комет.
І вже нові підриви потрясають воду;
Мов динамітний газ
Підносить тіло вод —
Мікронний порох сіється по хвилях,
І аж синявий дим пішов солоним кроком,
Обмацувать шкалюбини тих скель:
Розвідує, чи там глибокі рани,
Куди разити має свіжий вал,
Куди його прислати, нацюкнути.
Коли ось гребіні
Згортають шапки білі
Мохнатими краями вовнянок,
Щоб вибухи вдаряли
В старий сльозоточивий камінь,
І аж одкотом поперечнім хвилі
Знов перехрещують свій гнів з прибором,
Мов у борні з тиранами
Нова поразка —
Одні упали вниз,
А других кине вверх
Під проразливим ляском
Удвічі вище людська помста.
Бо помстою підсилена
Кипить червона злоба,

І б'є народній гнів
Тиранство з лоба:
Впаде чи їх зітре,
Але комусь не жить!
І гляньте —
Ідол вже лежить
З розбитим носом і розтягим ротом,
А ген до соняшних висот
Вже маса цілить дальші кроки —
В прийдешні роки
Крові ярий сок.

урзуф, вілла „Буюрнус“
11. X. 1924

ГУРЗУФ

Блакитно - сизий Аю - даг
Угрузнув в море зеленаве,
Не то вилазить бегемот
З води повільно - тяжким рухом.
А зверху валками
Бредуть хмарки,
Черкаючи його обвислу спину.
Ген, на горі загорілось —
Ген, яйла западала.
Дикі скелі ступнями
Наче у храмі Ваала
Вже виростають під хмари,
І сонце, сховавшись на захід,
Запалоє косма туманів:
Пала верховина гори,
Мов жертovníк Агні.
То найвища площада
Тог, асирійського храму.

Він терасами скель,
Мов важкими ступнями,
Сходить у мідяне море.
На ньому падає жертovníй огонь,
Щоб хмарний, сизий дим погнув аж над
Горби розмитих лупаків [море.
Немов склопендри велетенські
Полізли, вигинаючись, наверх.
І тільки кипариси гострим гребінем
Чорніють коло краю схилю,
Межуючи холодним нерухомим ритмом
Цю сутичку завзятих двох стихій.
Тут між дерев заглохнув дим
Старою панською моделлю —
Тут бігав Пушкин молодий
Мов радісний в лугах метелик.
На скелях плащ його лежав,
А вітер кучерявив чоло,
Яке в Раєвської Марії
Пало на колінах кволих,
І день широкий біг
Блакитним колом
У морі грайному чуття.
А теплий вал
І серце мив і гравій,
І що вурчало м'якше,

Ніхто - б і не сказав.
Тепер сюди сини України
Й татари щирі східнім серцем
Зійшлися в білий „Буяорнус“
Мінятися музичними думками.
Мов теплий вітер обернувся
Із моря ласки і братерства.
А дні були,
Коли запеклі предки
Вирізували села,
Дівчат в полон в'язали,
І ненависти труйне жало,
В козацьке тіло в'ївшись, ятрилось.
В Бахчисарай красуні слобожанські
Ішли в ясир намистом жалів;
На піках кров пеклася яра,
Щоб друга кров єднала раси
В гаремі тоскному дівчат.
Тепер кінцевую печать
Поставили робочі сили
На підземеллях ненависних днів.
І бачу: мирний пастушок
Під унісонні звиви звуків
В ритмічному гудінні бубна
Пасе невидимих ягнят
У танці щирому, як сонце.

А скільки в ньому крові
Моїх чорнявих предків? —
І почуваю — брат:
Він мені брат —
Братерством новим.

30. X. 1924

Гураф. Вілла „Буяорнус“

МЕРТВА БРИЖА

Суходіл і море : дві сили

Язиком жирним через камінь
Вода мов віл облизує шумливий беріг,
У рот втягає гальку, гравій,
Жере, хрумтить,
Аж вибухи одрижкою в далекій канонаді
Десь крутять жорна камінів.
І знов і знов язиком — баговіння,
Тягучим — водорослі хилить.
Запінилася паща хвилі,
Рот шумовинням скаженіє.
Брудно - зелені завороти зносять
Фонтани зельтерської вверх,
Коли повітря вчавить між валами
Своєю гривовою той віл сапатий.
Роскочує за гнівом глум,
Аж хвиля дико вгору скаче,
А вал за валом їсть,

Гарчить, глодає
Гранітів сірих тощу кість.
І закрівавлена рожевим тоном,
Ще мусить піняво михтіть
Розбита слина вод солоних.
А з висоти —
Гаряче сонце,
Тихе небо, —
Не зачечеркне кипарис.
Нависла спека,
Дише ліс,
І хмарка довга, наче лебідь,
Стоїть задумано без сліз.

29. VIII. 1924

Алупка

ПРИВІЙ НА МОРІ

У піни долоні в сметані,
Що яро за скелі хватають —
І кожна секунда — повстання,
І кожна мить — бунт.
Хвилі вискипують сонце,
Грають тими скибками,
Кидають, розбивають об камінь,
В дурпапки порцелянів і кришталю.
А сонце все вище та вище,
Огнем все гарячішим дише
Та вниз
В порцелянові бризки вліта.
І мов задимлені літа
Прибоем ритмів,
Гнівним строем,
Ідуть у бій рої за роєм...
На шлемах біле пір'я піни
Яряться в жаркому кипінні.

Іде за валом вал.
В кольчугах синій блиск сховав
Солону смерть.
Під гомін злоби
Аж піт стікає скелям з лоба.
Іде скажений бій
Водяних лютих змії.

9. VIII. 1924

Алупка

ШТІЛЬ

Шкляний південь заковано в морі,
Млосний день зачаровано в морі,
Не шелесне, лиш спить, і спросоння
Ворухне по кроваті рукою,
Чуть потягне облесливим станом,
Зашепоче срібляно устами —
Так щось хоче промовить, сказати,
Та ніяк сонне море не встане,
Бо так м'яко у синій кроваті,
Бо так важко підвестись, устати.

13. VIII. 1924
Алупка

НА МОРІ

Дві колі синяві на всесвіт.
Одно зітхає в вечір, друге снить.
І тонка срібна нить
Спускається од зор в безодню моря.
Бубоче унизу двигун залізним ритмом
Та десь плюскоче крок води.
Ось по - над море сходить молодик...
В моїх зінках зібрався центр всесвітній —
В оцій перловій скриньді
Двох антиподних кол,
Бо я живу, дивлюсь, творю думками.
Мій пароплав пересува той центр,
Як світовий губчастий камінь,
Що все вбирає і стяга.
І радіусом з мене місяшна тропа
Пішла під обрій через море —
Вона також пересувається,
Бо я пливу.

11. VIII. 1924
Алупка

МІЖ КАМІННЯМ

Підтикалися хвилі —
Бредуть через каміння,
То плюхають в ковбані,
Що по - між ними сяють.
Ступаючи спочатку обережно,
Потім спотикаються
І падають із лопотом,—
Аж бризки в тих ямах.

11. VII. 1924

Алука

ВЕЧІР

Неначе велетенські павуки
Канкан танцюють якомсь чудернацько,
Підскакуючи у повітрі жовтім,—
Мохнаті сизі хмари.
Тоді аж волохатими ногами
На гори падають
На всі чотири (й вісім) по - телячі,
Уперши ратиці і вирячивши очі,
На попелясту широчінь
Вечірніх вод.
Тускніє швидко горне сьйво —
Надходить кримська ніч.

11. VII. 1924

Алука

ЧЕКАННЯ

Тихе море — постеля з синюватими одвітами білих
плаїв перкалю.

Ранок.

Смуток і ніга незайманиці, що чекає удару гарячого
сполу, розлягалась на зітханні цього смутного
ранку поверх шелевіння тих перлових про-
стерядел.

Море чекає наскоку.

Море чекає спрагою своєю

Пристрасних схваток і корчів любовних.

19. VIII. 1924

Алупка

ПЕРЕМІНА

Море. Беріг.

На кипарисах спіткнулась тиша, завмерла спека і
вогкість опинилася на скелях та в листі платанів.

А море все ще на праці.

Перекидають залізну цеберку

Деся каміні під сподом у морі.

Мов у колодязі булькає, брязкає...

І звук тахне, мов пінява піна на пиві.

Потім час одбігає, як пес у темну ніч —

Виникають розкотисті залпи,

Гремить канонада валів —

І галька потоками звуків балака,

Мов розбалакались дівчата,

Зустрівшись без свідків на базарі.

У морі шарварок.

19. VIII. 1924

Алупка

РАНОК З МОРЯ

Аквареля

Роспустила коси
Вітрова дорога,
Заблищали далі
Роєм підківок.
Не срібляний цокіт
Підківок у морі,—
То дельфіни грають
Ряботинням вод.
Тюль повітря віє
Легкими складками —
По - над морем з ласкою
Тонкий туман.
Тюль у літі ляляється
Тихими хмарками —
На зелений беріг
День бреде.

19. VIII. 1924

Алупка

132

ЛІНІЇ ВОДИ

М'якими контурами в синім тоні
Утомна посмішка блакитно-сизих хвиль
Злітає з уст привабних моря.
І вже аж ген під обрієм гуде
Співуча лінія води,
Немов краї віниці тьмяна.
До гальки стомлена вода бреде
І падає в обійми з легким тріском,
Немов з електрофорної машини іскри.
І так безмежним тріском - шумом
Сповняє день.

5. VIII. 1924

Алупка

ВОДЯНЕ ПЕКЛО

Плазом по хвилях — плаз,
Хвіст заривається в піну.
Разом з - за гребіня ікла й
Зблідлі розлючені губи
Рвуть горби без упину.

Гребінь розтягся по хвилях —
Вверх і вниз головою —
Мов гігантська п'явка
Пасмо спішить за прибоем.

Хвіст по воді танцює —
Білим глистом піна —
Гади чорні клубками
В пекла гнилому кипінні.

25. VIII. 1924
Алупка

МІСЯШНА КРИВУЛЯ

Аспідно - чорна шкіра спини
Гігантського, як море, змія
З - під мене шелестить під самий обрій.
І тільки місяшна кривуля
Ворушиться по ній холодною лускою:
Він, значить, лізе.
Таке вечірнє море,—
Зверху місяць —
Од хвиль луска.

25. VIII. 1924
Алупка

ГОРА КІШКА

Неначе срібне молоко,
У затоці вечірне море.
Гора тихенько к берегу підлізла,
Котяче вухо — вверху,
По - між лопатками пригнула шию,
А морду ткнула в молоко,
Понюхала тай хлєпче.
Тепер ні лапами, ані хвостом ні шерхве.
На жовтому цитроні неба
Гумово - темним сілуєтом
Застигла та гора, мов справжня кішка.
Під подихами бризу
З гір сходить вечір.
Швиденько мерхнуть кроки по воді
Узгірних пахощів соснових.
Напружуються легені диханням новим
Під ковку в серці молодім.

25. VIII. 1924
Алупка

КАМІНЬ У МОРІ

Корявий, сивий, мудрий віком
Пішов купатися між хвилями камінний дід.
Хвиля біжить, колише стегнами:
Захтіла жартувати,
Немов казковая русалка.
Камінь присів, пригнувся,
Щоб перескочила,
А бороду пасматом - сизу
Уже а - під піни тягне догори.
Вниз по чуприні - стрісі
Зтікає в кучерях вода;
Розвітрюється злегка.
Дід мружить очі і сміється хитро,
А потім — ух! — і ще раз — ух!
Йде й йде:
Під воду плюха сива кучма, —
Оглянувся, регоче.

Од бородавок кіснички
Струмкують білі, білі в воду.
Грудками в яр збігають краплі.
Дід хитрий, бачив не одну
На пестоці жагучу хвилю,
І не одно тисячоліття
В камінну бороду сховав.
Того так мудро дивиться на жарти
На в'їлість хвиль і на людей:
Усе мине, усе пройде,
Тому - то й сердитись не варто.

30. VIII. 1924

Алупка

ЦЕНТР

I

Загусле небо зорі тихо п'ють,
В рухливе море зорі заглядають.
Як черепашка, ніч зо мною гомонить,
Закривши створки небокраю.
Посеред моря на човні
Гойдається мов солодке серце,
І до зорі, до маяка
Дорожки світляні ідуть усе од мене:
До мене — центру — стягується світ.
Один широкий в мене дише всесвіт,
Який я, захилинаючись очима, п'ю.
Я рухаюся вбік — і він зо мною тягне.
Всі проміні, всі музикальні фарби
В моїх зіньках закохано співають,
Бо в черепащі світовій
Зерном пророслим — моя душа.

Дивлюся: онде вогники кивають, —
Там люди теж — пливуть, не знають,
Що і вони є центром свого світу.
Прислухайтесь, —
Ви кожний центром світу.

II

Кожна мить, кожна точка на світі
Є незмінно у центрі безмежності.
Безгомінні безмежжя стоять
Всього часу й простору.
Ви не в центрі? Сумніви беруть?
Хіба може що бути
Скраю безмежності?
І тому кожен подих кожного з вас —
(Смілі будьте!) — є центр світовий.

30. VIII. 1924

. Алушка

ВІЛЛИ

Стрільчасті башти білих вілл,
Чуть сіре сійво гір одвічних,
Сади магнолій і чинар —
Усе гремить новим, кошлатим :
Новою силою степів
Сюди дихнуло замість панства.
Коряві руки та обличчя
І невгамовний гомін юрм
Тепер посіли ці палаці.
Сьогодні з плюскотом перловим
Зелено - синіх моря вод
Загуркотіла пісня нова —
Співців прислав сюда завод.
Тепер тут ми пани —
А раніше й плазувать сюди не сміли :
В бараках тліли в злості білій.
Тепер натружене в боях
Лікуем тіло,

Із вільним морем
Так близько грає наша перемога.
Ти переміг, о люде мій убогий !
Тобі тепер фонтани
Підносить гул - прибій,
Тобі — замість із піни між камінням,
Тобі бувають сталактити крапель
У заворотах хвиль,
Йй течуть білястими голками в вітер.
Шабаш справляє п'яних відьом рій,
Як шторм у силі молодій
На скелі тре свої холодні ребра.
І сонце ранить золоте
Рожевим тоном гіяцінтові жмути піни,
Та в жаркому кипінні
Хмара йде,
Як наше літо молоде,
Яскравого нового світу.
Були вони, а стали ми —
Житці свинарень і тюрми !
Тепер над дим блакитним плаєм
Ми силу в легені вбираєм,
Ми пісню в рокіт хвиль вгортаєм,
Ми — діти волі чи тюрми !

1. IX. 1924
Адупка

ГОСТІ

Сонце з-за обрію
Молоде, молоде,
День перловий хвилями
Нам веде, гей веде!
Червоніють скелі там
На горі, на горі,
Як підняті на світанку
Прапорі.
Завстидались вілли,
І оглухнув лавр, —
Не панки посіли тут,
А з робочих лав.
Не панки, а збита днями
Залягла тут міць.
Веселіше й краще з ними.
Нум, гостей прийміть!

1. IX. 1924
Адушка

ДЕТАЛІ КРИМСЬКИХ КРАЄВИДІВ

I

На скелі стань —
І море сизе в обрій.
Мог у туман урізалась графітна крига.
А притім сонце гляне крізь лахміття —
І вже нова коса австрійська
Перебирає фарби в блисках сталі:
Синяві, вороні й червоні —
Аж царгав по камінцях десь та коса покосом:
То галька прибережна шаркотить.
А з неба соняшне більмо
Старого косаря.

II

Сітка мережок — піна
 Накрила вод синявий камінь,
 А зверху поглянеш — весь прозорий,
 Що видно камінці...
 З-за кожного киплять дзерельця свіжі,
 І солонавий дух
 Од баговіння став.
 На сонці грає море.

III

Хвиля, як гадина,
 Вегинає спину,
 І голову підносить із шипінням.
 А потім — враз —
 В'їдається в пісок і гравій,
 Аж запахється на повну пащу
 Аж хруск і шершавня,
 Мов гуси шаркотять.

IV

Всі камінці за сіткою тримає
Ревнивая вода.
За сітку служить піна,
Росхлюпана по хвилі.
Там камінцям — і ласкою —
І пестоці несе,
Царюючи в мужьськім своїм гаремі.
Пограв'ється та візьме залоскоче.
І регіт будить тих,
Що спать охочі,
Та будить надаремно.
Оттак під ласкою
Візьме та й зітре,
Хоч іноді ще й посила
На беріг за теплом;
Бо знає, що повернуться
В чарівнії тенета

І раби - коханці,
Затруєні навек.
Так східня жорстокість
Під ласкою вбиває —
І ласкою вбиває
Зрадливая вода.
І море сплескує блакитними руками,
Та все коханців виглядає убивать.

V

Хребти слонів полізли догори.
 Зігнуті спини мамонтів та інших велетнів од
 предвазіку.

Ступні і ребра — міць дика —
 Угрузали до черев у землю.
 Все зупинилось,
 Закам'яніло.
 А сіро - бура шкіра
 Вапняків
 Уже й сосновим лісом поросла.
 Прийшла громада на водопій до моря,
 Побачила — і в руках заніміла.
 Той лобом проти моря став,
 Той боком —
 У гори обернулись.
 А, може, од солоної води — перепились?
 І синя, синя, аж до болю синя

150

Емаль у плинкові гарячим потекла :
 У вічі, в вуха, в мозок
 Лізе, пливе, в'їдається —
 Нема борону.
 А сонце золоту корону
 Несе по ній, хоч ноги припіка.
 Проходить вітер
 У жовтих чобітках,
 Збирає листя в кошик
 І несе на море :
 Осінь.

VI

На горі хмара
 Кінцем одним прив'язана до верховини.
 А другим по - над морем ходить немов аеростат,
 Ніяк не одірветься.
 Буде туман, — татари гомонять

VII

Туман, нао́знак зіпхнутий,
 Руками скинув
 І падає під кручу.
 А потім наче дідуган
 Понабирав в'язок соломи,
 Терміття нав'язав,
 Вчепив торби —
 І потягнув поволі
 Знов догори на гори.
 Подряпався на гребінь,
 Вчепився руками,
 А бороду сіду волочить по землі.
 Як вилізе, то буде дощ.

VIII

На морі низом, гей, туман
 Пройшов стадами мериносів
 У сляві голубім.
 [У мене - ж під ногами :
 Я мов пастух співаю на горі].
 А там, під обрієм, туман
 Неначе степ сніговий.
 Забратися і потягти пішком по ньому,
 Або на лижах пошуршать,
 Та ба, чекай —
 Бо галява ворожа грозово позіхав,
 Де аспід моря зачорнів —
 Лежить вода різьб'ярена у хвилях.
 Ген сивий чуб туману закрутивсь :
 Там вихор вирвав.
 На скелях я, — внизу під ковдрою м'ягкою —
 Море.

IX

Округ місяця павутиння гілок
 Круглий ятір буде :
 Хочеться рибою поплисти туди
 І впійматись.
 Сторожить кипарис кам'янеє чоло —
 І ни слова.
 Небо як мати з дитям на сон зібралась.
 По - під місяцем море мерехтить,
 Мов чуття загадкове.
 Тиша, тиша.

X

Хмари на небі ковнули сонце.
Тоді море по обр'ю яру - яскраву —
Гейслерову трубку білостим світлом ростягнуло.
Пустило сонце пасма на екран —
І вже не море, а велетень кавун
Рябее черево під листям вирізним
На сонці вигріває.

XI

Хвиля кадра полотен
Роскочує швидко, швидко.
Щоб успіти на беріг.

XII

Зацвів для мене терен знов
В кутку забутому зимою,
Де синє небо проколов
Завмерлий кипарис стрімкою головою.

24. XI. 1923.

Ялта

ПРИРОДНЯ ДРУЖБА

У бурій зарослі, мов у лисичім хутрі,
Граб гранітовою колоною подумав мудро,
Прив'язаний плющем
До кам'яних грудей.
Листок на ньому де - не - де
Натрусить золота, мов затріпоче,
Долоні підійме у захваті пророчім.
Ось побратими — плющ і тис,
Не можуть злитися,
Не можуть розійтись.
Зелена щирість тут із міццю разом
Прозоряться у вигоді ясним алмазом
Без патосу брехні
Й фальшивости ідей,
Не так, як це буває в нас,
Серед людей.

25 — 26. XI. 1923

УЛАМОК ДОРОГИ

Он сонце, наче бистрий тигр
Всадив у молоко туману
Свою вусату проміннями морду
Тай хлепче.
То, глянь, задер
Вовнистого і сивого овна
(Туман той самий пасся по горі),
І вже ген - ген на морі
Виблискує і грає
Рябая золотава шкіра
Того ворюги — совяшного тигра,
Лиш м'язи хвилями
Пружавлять і вурчать.
Там альбатроси і дельфіни
Ковзаються у двох стихіях.
Під скелями, що там крізь млу

160

Ввижаються, як біднякові сирна паска,
Оточена у димці мрій —
Стоять каї біляво - жовті
Чітким рельєфом на горі.
Вони підперезались лісом піній,
Тунель вартуючи Байдарський.
Сховався зарослями тигр —
Вусате сонце.
Тунель жлуктить туман
У чорну пащу.
Поглинув і авто
Тай виплюнув у другий бік.
Заглибила чорнява сосна
В тупую скелю в'язлі руки,
До себе притиснула міцно
Тай вже живе, — цілує, п'є вапняк —
Глухий і сірий, як сирітство.
На блекоті емалі та синяві шкла
Ліяною поп'явся телеграф.
І хвилі радіо, мабуть, одскакують, вдаряючи об
камінь

Свої задихані, гарячі вісти.
Над кручею смільніі м'язи,
Химерно вигнувшись, у щілку заповзли
На півверстовій височині.
Живуче вічнеє насіння!

161

Коли я бачу боротьбу життя —
Я крізь сорочку тонкою природи
Опуклі бачу груди і соски,
Де тепле безсмертя притулилось,
П'є та буяє у віках,
Як дитинча мале.

4. XII. 1925
Байдари

Ущухнув день туманним повечір'ям,
І запотілий лавр з бляшаним листом став.
На лапах ніч сторожка і тривожна
Залізла диким звіром у міртові кущі
Та й затовкла в м'яку і жирну землю
Повстину тонких трав.
Камінний кипарис мов вищерблений меч
Стоїть надгробником у небові неяснім,
І тільки з моря шум непевним гаслом
Ще коливається з - по - за свідомих меж.

7. XII. 1923
Харків

ТУМАН НА ЗАЛІЗНИЦІ

Китайський фокусник - туман
Перекидався по землі — ну й ловко!
На руки падав, спину вигинав,
То колесом ходив, то на підковках.
(Вагон на колесо ритмічно налягає,
Мигає гай).
І вже туман аж там
Ген на ріллі, намученій плугами,
Березою плакучою застигнув, занімів
На фоні рож і жовтих мармурів,
Де хмари підняли барвистий гамір.
Розчісував на кужіль довгу мичку,
По вицвілій стерні в ліс тогу волочив,
Як давно звичку.
А паротяг, що слав туман той,
В вечірніх сутінках огнями шаленів,
Не бачив і не знав,
Гремів у далені,
164

Повітря груддю роспірав, як вільний гнів,
Та блискав уперед
Розбитим діамантом.

Осінь 1923

ШТОРМ

Хвиля біжить, спіщить, спотикається,
Гребінь злітає, сковзається, падає,
Потім обвалом в основу б'є —
Тільки рев, тільки грюкіт.
Куряву білу піна несе
На хвилі хребті зеленавім —
Лава на лаву.
Підкрадається друга з берега хутко
Збити в ноги з одкотом;
Галька шершанням у спіхові,—
Але її —
Як зав'є,
Як закружить, зачеберне, —
Тільки піна кудлата назад
Божевільно - рожевим сміхом.
Виростає гроза.
Регот градовий з громом у груди залізні.
Утікай —
Буде пізно ...

26. XI. 1923

Ялта

166

ВЕЧІР НА УЗМОРІ

Хвилі позолочені—
Фіялкова піна.
Жовтими замочками
Галька зашипіла.
Тереми у небі,
А хороми в синьому,
Заглядають в море
Тихими очинами.
Ростопив фіялки
Сніг у білій піні—
І рокоче золото
В гомінкім кипінні.

167

Вечером подумали
У жаринах гори,
А тумани — стумою
По - над хворе море.

28. XI. 1923
Ялта

МОРЕ — ПАМ'ЯТЬ

Заспані спогади і запашні вражіння
Приходять хвилями на беріг забуття,
Підводять голову, виринують із піни,
Обмиті мутною блакиттю
Солоного, тріvkого моря,
Що захарлає байдуже і пунктуально
І скелю дії й камінець вражіння.
А дрібний гравій крихіток пізнання
Однаково, як людська пам'ять,
Тут збереже для показу чи на забуток.
Ти, море працьовите,
Мов людськеє приймання,
Поглинуло думки та образи дитинства.
Ти заховало їх ображені на дні
Свідомости своєї, сили і безсилля.
А тільки ворухни твоє цілинне тіло —
Ти зразу валишся до мене
Своїм розгніваним чолом,

І рев води, як хаосів псалом,
Летить, спинаючись на скелі дикі,
Та одрива нові вражіння в стику,
Оброблює й обмацує їх всі, як майстер,
І кидає в прозору широчінь.
А потім котиш в синій час,
Щоб із безодні не вернути.
Хто став на березі своїх прудких привабів,
Хто хоче воскресити давній світ,
Хай надихне у бронхи сили,
Підніме водянні цілини, як могили,
І принесе їх з пам'яті далечини,—
Тоді і гравій замуркоче,
Тоді і давнее, пророче
Покаже голову далеких образів,
Щоб зразу розум твій
Той спогад поразив,
Немов огняний меч
Од сонця на поляну.
Отак минулеє повстане.

Піду і я приглянусь,
Де мережка біла
Торкається захоплено і ніжно
До кам'яного тіла
Руками легкими, як піна:
Обмиті спогади прокину на хвилину,
170

Щоб дух забутого
До мене знов долинув.
Полізуть образи
По шарудній дорозі з гальки,
Зашамотить, зашаргає, захрупотить
Та ціла смуга прибережна.
Потягнуться по - під ногами, як хрущі,
Роздушені увагою твоєю,
Забуті образи сідих часів.
І шелести з юнацьких літ
Як льотом саранча з небесної безодні
Покриють шлях твого сьогодні
Та розшвіте картина днів,
Що вже замулилась на дні.
Ще день пройде, і знову хвиля
Прикотить синява й рухлива,
Засвітить мідним купоросом
І, як Діяна свіжа й боса,
Приляже тихо на пісок.
А вітру втомний голосок
Ухопить верх в кипінні білім
Наскочать хвилі рухом смілим
Та й знов у море полетять,
Як спомин в довге забуття.

Осінь 1923

Ялта

ЛЕГЕНДИ

НА ДОЛИНІ

Легенда

Не скаже зелен явір,
Що сталося на долині —
Не стане більш ходити
Дівчина по калину.
Ходила та гуляла,
Милого дожидала.
Колись у тому лісі
Кресав огонь з кресада,
Щоб грітися у темну,
Як ворог десь дримає.
Сторожко у повстанні
Проходить ніч німая,
Червоне по обличчях
Поломіль кида мєво,
І гуторять тихенько,
Мов з лісом ніч жовтєва.
Рушницї в жовтїм листї —

Набої, кулемети,—
Ще й стрічка червоніє
В одного на кашкеті.
Враз блиснула діброва,—
Грім низом покотився.
Роскидало жарини...
Один на бік звалився.
Не скаже зелен явір,
Що сталось на долині,
Не стане більш ходити
Дівчина по калину.
Ходила та шукала,
Милого виглядала.
Була колись про нього
По тому лісі слава.
Задумано ходила,
На корінь спотикнулась,—
Та ні-ж бо! Ще нагнулась —
І скрикнула безсило:
В чоботях і в шинелі
(Ще й стрічка на кашкеті)
Шкелет дивився білий,
Питався: „Мила, де ти?“
І мила тут упала,
Бо серце розірвалось,
А смерті гостре рало

Проїхало і стало.
Лежали вже обов...
(Ще й стрічка на кашкеті).
Згадайте й наші болі,
Коли їх ізнайдете...

Весна 1920 р.—15. XII. 1923

Київ — Харків

МОЯ ЛЕГЕНДА

На старовину стілізована

Вас. Радішеві

Був велетень хлопчина.
Його любов звела.
Між горами дівчина, —
Як свіжа омела.

То не дівчина проста —
Богиня молода, —
Очима срібні роси
По лаврах роскида.

І вгляділа хлопчину,
І шал її розбух.
Вогнева страсть у чині
Росп'яла тіло й дух.

Вона прийшла не знати,
Як далі починать, —
Але узгірня м'ята —
Сільце для оченят.

В узгірній м'ясній м'яті
Коханець як орел :
Зуміє налітати,
І дичі набере.

Юнак той сам не знає,
Де гріх, а де жага.
Богиня - ж молодая
Навчила посягати.

Юнак приліг на гори,
А плоть немов фонтан.
І скоро, скоро, скоро
Спалахла пристрасть там.

Богиня настромилась
На силу молоду
І брала і любила
В невтомному чаду.

І гори потом слались,
І був в горах туман.
Але впаде неслава,
Як дикий ураган!

Коли приходив вечір, —
Хлопчина вже лежить ;
Богиня тихий глечик
Грудей своїх держить.

І хлопця покриває,
І тіло вже співа.
Юнак бере, й не знає:
У дзвонах голова.

Юнак лежить і просить —
Німих, але живих.
А поту його роси
Несе туман сідий.

А поту його роси
Розносить сід туман, —
Та все йому не досить:
Він ще не зовсім п'ян.

Коли спрага палила
І бився жваво пульс —
Зоря блискуча впала
І голос розітнувсь.

То муж богині зором
По горах загремів —
Аж падаючі зорі
Заблискали в імлі.

А потім ув обвалах
Їм голос проказав:
„Нехай боїться зрада,
Немов лоза ножа!“

Долоня піднялася,
І хлопець в морі враз —
І тільки скеля - фалльос
На березі сп'ялась.

Коліна підвелися
Теж скелями з води,
І тощий ліс облісів
Над тілом молодим.

Бог світлу ю дружину
На кішку обернув,
І стала скеля жити,
Як згад про старину.

Та Кішка - скеля бродить
Сім день на десять літ,
Але що - раз приходить
На свій любовний слід.

Юнак тоді лягає —
І дикий гвалт та вий
Встає тоді по горах,
Як вітер яловий.

То кішка і людина
На спарування йдуть,
Аж скигнуть буря дико
На прокляту їх путь.

Коли кипить позорна,
Любовная жага,
Тоді приходять шторми
По кримських берегах.

І муж за зраду жалить,—
Прокльони громом шле,
А блискавки вужами.
Коханців б'ють за зле.

25. VIII — 7. IX. 1924

Алушка — Харків

МЕТЕОР

Кримська в'язь

Є таке повір'я, — коли підчас
льоту метеора подумати про те
щоб покохала люба дівчина, то
бажання збудеться.

Снується замислене повір'я
У романтичних душах
(А хто в коханні не романтик,
Будь там обраная, комуна, а чи море? —
Нехай сентенція мене боронить
Од крику ворогів),
І серце шулиться на правду,
А вірить у забуте,
Дикунськими літами
Усталене в горах,
В горах холодних міркувань.
Тоді і зорі — душі,
А метеори встануть

Натомість одлуналих
Моїх сестер, братів,
Що в сутінки укрились
Глибин тих безначальних.
І знову вірю я,
Забаламучена дитина,
Що те любовне бажання,
Яке затвердить метеорний біг,
Повториться чи збудеться наново.
Хапаю запах тих легенд
І милу згадаю,
Як метеор заблисне.
І скошую я спокій,
Як зілля ненависне,
Коли застане згадка
Лиш метеорний слід.
Тоді стає у жилах
Холодний треміт,
А в кульшах —

Лід.

— „Прийди, моя кохана,

Прийди,

Укрий мене, світлана,

Ти од біди.

Я не збагну утоми

Ярких чекань,—

Прийди ще раз до мене,
Прийди, хоч глянь!“
Тут ніч насупилась на гори
І дихає у спорзній втомі,
А тіні кипарисів нерухомі
Сторожать вічне у землі.
У тій задимленій імлі
Зубцями ріжуть скелі небо,
Де з - за гори останній відблиск Феба
Поранив легені у хмар.
Де Магабі, підняв чоло кошлате,—
Там туманові чемні лапи
Сягають космами до зір,
А потім падають розп'яті
На трави зм'яті
Й посивілі.
І вже там краплі водяні
На глянсуватім листі сілі.
Аж там чорнява ніч у коси важкі
Роговий гребінь устромила —
Уткнула кипарисами стрункими
По - над високим чолом скель.
І навіть вітерець легкими кінцями
Не зашелесне в тихий лавр.
І тільки зорі до шкалюбин
Полізли на свої місця,

Насиджені і здавна любі,
Та й по - над морем креслять біг,
Щоб там, де обрій в хвилях тане,
Знайти гаряче і рум'яне
І вмерти в погляді його,
Упавши долу
Сльозами тихими
З ранкового подолу.

— „Рідне серденько,
Де ти б'єшся?

Чи в такт до мого,
А чи ні?

Чи так і закотиш за обрій,
За зорями хвилі свої?

Раптом — як блисне у небі,
Раптом — як серце спинилось.
Зразу —

і мло покотилось :

То метеор заблис.
Немов геніяльна ракета
Посипала білий гис.
В небі задиханий льот.

— „Дівчинко, де ти?“ —

Криком заткнуло мій рот.
Але громохкая сила
В небі загаснуть успіла,

Не дочекалася слів,—
Мить метеор яснів.
Тільки засяяли гори,
Слід захолов аж до моря,
І в пустелях горішніх висот
Гул був далеким невшнім галопом.
Вже романтичне чуття зашуміло,
Тало і лячно шепнуло несміло :
— „Без вороття
Дні пролетять.
Миля не піде в безсмертя
З твоїм дитям“.
Сиве повір'я мене зворухнуло —
Клад роскопало в любові минулій.

13. XI. 1923

Ялта

РАДІО В ЖИТАХ

КНИЖКА ДРУГА

ЦВІРКУНИ

На передмісті яр.
Вечірня аквареля.
Як повен яр — мелодія звучить :
То пробують на флейту цвіркуни
Рапсодію веслу —
Тюр - р . . . тюр - р . . .
Цюркочуть,
Немов цюрком біжить де молоко в дійницю.
І тихий, тихий вечір.
Ще сизі хмари де - не - де,
В розкриті пащі,
Як кашалоти чи велетенські риби,
Хватають зеленаве небо
Безшумно,
Там, де сонце заснуло.
А з другого вже місяць завстидавсь.
Підводить червоне (ой, який сором!) обличчя,
Немов попався на любовнім вчинку.

— Ти з ким - же там ?
А він поглянув і сховався,
Закрившись хмарним рукавом,
Як пастушок.
Цюркує молоко в дійницю яру,
І сниться,
Що то передосінній гул.
(В полях гуляє серпень).
Та в лихтарях завод ображений заснув,
Що його шепоту не чути зовсім,
Хоч видко — пара йде в обійми з лихтарем,
Як сива осінь.
Цвіркун, що поблизу мене,
І в думку не бере :
Співа собі, сигналізуючи, як іскра радіо,
Що вже дзичить там у світи.
Гі далекий вереск з темноти
Залізні кидає зі злости обручі
На цементовий піл,
Що приліта до мого вуха
З радіостанції :
Вона сторчить,
Як дві голоблі на горі.
А він (цвіркун) телеграфує :
Тюр - р ...
Тюр - р ...

Тюр ... тюр ...
Тюр - р ...
І так далі.
А вечір тихий задрімав
У ковдрі сизих хмар.
Лишень глибокий яр
Дзвенить у цвіркунах.
Пролинув м'який птах :
Сова.
І тихо на чебрець
Склонилась голова,
Щоб мир заснув, —
Як тоне в сонній мряці
Цвіркуній гул.

НА ПРОВЕСНІ

В саду підтік останній сніг.
На мокрій чорній плямі
Крихкою масою розлігся.
Півні в повітрі п'янім
Ясні голоса
Простягають криштальними полями.
Прозора вохкість в небесах
Усе збірає в келих шкляний:
Не пропаде нігде ні шерх ні стук.
Нависла чулість мов гроза.
Тутука дятел в сук.
Все чую я мов серця свого бій,
В оцій задумі молодій.

ВЕСНЯНИЙ СТАВ

В саду задума — став.
А від дерев зелена муть
Все летється у прозору воду.
Як гусениці, лазять по воді
На гладкій водяній поверхні
Бирки, що нападали з верб,
Бо верби одцвіли
І запах одлунав.
Так гарно, так спокійно,
Замислився прозорий став.

ВЕСНОЮ

Моїй Ялинці

Зеленим пухом дише ліс,
Пряде на сяйво хризоліти.
(Розбіглися співучі діти).
Глухим дубам ніяк рудіти,
Коли під ними ряєт поріє.

Зелені думи у беріз,
Зелені мрії ще прозорі.
(Легенько дихають простори).
І навіть прості осокорі
Сережки вивісили скрізь.

ЛАН

Перістими боками
Колише житній лан:
Сивий віл піднявся
Під обрій поблукав.
Чортиком знявся
І поскакав, поскакав,
Хвилями вітер полоснувши.
Шумом - шумовинням
Між волошками впав —
Тільки синє небо
Човном у житах.
Зелене літо
Сонечком нагодуй,
Підніми насінням
Ти міць молоду,
Впади позолотою
На мужицький лан —
Нехай собі казиться
Вже забутий пан.

В ПОЛЯХ

Так тихо думає над житом ліс,
Такий первісний жита шелест,
І так лагідно материнка,
Як вітер на покіс,
Свій м'ятний дух на землю стеле.
А десь комар, як дальня катеринка,
І горлинка, мов у кларнет,
Турликає в зеленоплинне сяйво.
А з-за межі
Так пильно дивиться волошка синя,
Як оченя землі,
І кличе, ласкає до себе в житній хміль.
„Ходи, мій сину,
Спочинь, мій сину.
Ти в місті кам'янім
Вже притупів, як кількаденний біль,
Уже занесилів —
Ти зблід, змарнів“...

І я упав (на жовтий цвіт метелик),
І груди рвалися і поривався спів;
Покірний сум (хилився сивий колос)
Затьмарив волокном мій ясний голос,
Бо я віка тут жить хотів.

У ТРАВИ

Вгинається трава, тремтять листки,
Лякається кульбаба й конюшина:
Гора спіральна тяне гніт важкий —
„Чи промине?“ — чекає всяке зело,
Бо сам слимак повзе!
Бравенький скакунець поперед ним
По зарослі блохою скаче:
Прямує злякано в зелений мох.
Сіренька мошка другій дзенька:
— „Мабуть, чи не гонець?“
А павучок, як мак дрібненький,
Тривожиться за двох:
— „Щось сталось“...
Його мережево веселкою
На руті захиталось:
Слимак продушує усе як танк.
По зарослі трав'яній пішов аж гомін, гул,
Що велетень слимак прибуб.

Я ліг, мов Евереста тінь,
Посеред цих народів дрібних,
Та скелями очей
Вдивляюсь у життя хвилини,
Як луг, немов тропичний сад,
Гремить, кишить, лякається й воює,
Як жовті как уси росхідника
Обходить червачок.
А другий, тонкий як удав,
Закрутиться і шваргає, хвостом підпершись
Міцними м'язами усоте, як і вперше,
Й невгмоcho перестрибує по велетнях листках.
За ним відважний підприємець
З комуни чорненьких комах
Все вусиками міряє, все швидкістю торкає...
Що їм до мене, до моїх шукань?
Своя любов, свої закони й право.
Не знають гидкого, не зраджують лукаво,
Під сонцем і дощем хвилинами живуть.
Нехай і мій відданий труд
Своє призначення спізнає,
Як мудреє життя уклало для людей.
На що воно? — відповіді однаково
Як не було — й немає.

ЛІСОВИЙ СПІВ

Іду узліссям.

Сосновий шум мохнато дихає,

Ще й уса нахилив, як батько

Поцілувати хоче сина.

Сухі шишки тріщать під босими ногами.

У небі сляво затиха, — у лісі гамір,

І місяць, як розколота горошина,

По небу покотивсь.

Знайомий горлинки мотив,

Що десь клопочеться, вкладаючи дітей непоси-
дущих на ніч,

Лоскоче горло.

Десь там,

Як на добраніч,

Зарокотав до бору, ще й свиснув на коня

Козак - локомотив.

Так хочеться, щоб небо золотив

Ще ясен день,

Щоб бачити природу,

І руна між дерев,

І неба синю воду.

Бо тут воно прозорий келих нахиля —

Лиш ніжку прироби і перекинь,—

І в ту незміряну глибіню

Збереш всю кров,

Що пролилась під небом.

І буде просторіню

Без меж і без числа —

І гонами не зміряти ніколи.

А серце проситься :

„Не треба . . .

Нащо тобі думок така плетіню,

Коли це тіню —

Все тільки тіню,

Як шелести вільхові

Чи дух осикових солодких лопотіню“.

ПЕРЕДОСІННЯ ЕЛЕГІЯ

Ще на дворі тепло стоїть
І в прозелені тіні,
Але з піднятих верховіть
Вже шелести осінні.

Город, червоний помідор
І кукуруза спіла.
Пожовклий соняхів докор
Покура вже посіла.

Мовчить дозріла бузина,
Схилила чорні грона,
Чекає, жде, мов п'є до дна —
Що скаже міць червона?

І я мовчу, і я вже жду,
Що прийде, приголубить.
Немов трава суху межу —
Земля мене полюбить.

І смутно згадую, як десь
Із піснею тягнулась
Душевна павоть до небес,
Що літо вже минулось.

І хоч і прийде літечко —
Для мене - ж холода,
„Бо молодість не вернеться,
Не вернеться вона“.

ПІСНЯ ВІТРУ

Гей, осінній саду мій,
Не хочу тебе я колошкати,
Где зачерпне золотої твоєї води
Моя небесна синя ложка.

Я її опустив, заснув
У хвилі сонних умірань,
Щоб у сні поцілувати весну,
Як сонцем крізь вікно герань.

Хоч мої крила ще не б'ють у шкло,
Не деруть кори пазюрами.
Але вже не погладить теплом
Тебе, весняна зоря моя.

Спи, мій саду, золотим очеретом,
Поки грона твої сухі ще.
Скоро їдкими сльозами твоєю голову змочу,
Коли плащ мій сивий
Бурним вітром засвище.

МОРОЗ

Мохнате сонце —
Мягкою кулею з повстини
Крізь волохату шапку хмар.
А горобці, як мухи на обрус,
Упали на дорогу:
Ой, який мороз!
А далі пухне білий килим.
(Аж забиває дух!)
Мороз не дасть упасти крилам.
О, горе вам, роскислим і безсилим!

ХУГА

Вітер вие, вие — дме.
Шапку снігу підійме,
Кине з кручі —
 Вихорці, вихорці
 У сідому молоці.
Глухо курява реве,
Рие рогом білий сніг,
Од кошлатих сотень ніг
Миготить уся земля.
А на кручі —
 Вихорці, вихорці
В'ють куделицю в руці.
Спотикається по скибах
 Мутний сніг,—
Та душа моя
 Перелітає через них.

НЕПЕВНІСТЬ

Я кожду мить
Боюся загубить тебе,
Бо ти моя ранкова радість.
Як огника в руках несучу
На двір із темної кімнати,
Де ніч і вітер...
Ах, хоч-би не заглянув він тепер
У мій сумирний захисток з картонним дном,
В тонкий рожевий мій лихтарик:
Загасне огник — в серце вдарить
І стане темно навкруги,
Лишень в руках зашелепить
Гармонійка з паперу,
Як спомин —
Японський мій лихтарик.
Так бережу, немов святий огонь.
Донести в хату треба,
А в яку — не знаю.

ХУГА

Вітер вие, вие — дме.
Шапку снігу підійме,
Кине з кручі —
 Вихорці, вихорці
 У сідому молоці.
Глухо курява реве,
Рие рогом білий сніг,
Од кошлатих сотень ніг
Миготить уся земля.
А на кручі —
 Вихорці, вихорці
В'ють куделицю в руці.
Спотикається по скибах
 Мутний сніг,—
Та душа моя
 Перелітає через них.

Невже туди, аж в найтемнішу хату,
Де вже ніхто не стане одбірати,
Ніхто вже не загасить,
Де певність аж до краю?
Чи донесу — не знаю.
Я кожду мить
Росою на листку дріжу за тебе —
Боюся загубить.
Як дорогий камінчик,
Якого я знайшов на пильному базарі —
У жменю затиснув: не вірю сам собі.
Невже таки знайшов?
І кожну хвилину думка хмарить:
Хоч - би не викотився з рук —
Ще й на базарі —
Хто - небудь підійме.
Що кроків п'ять ступлю,
То заглядаю,
А він блищить як Ліка.
Ах, то вона...
І нив тихо груди:
Хоч - би не викотився з рук...
Чи донесу — не знаю.

ОГОНЬ ЛЮБОВНИЙ

В мені перепелось сьогодні три душі:
Кохання Чумака — трагічне і жорстоке,
Осіння казка і блават,
А потім кров і мозоку патьоки.
О, він мені тепер як брат,
Як рідний брат!
І друга — Васильча
Блакитне і хороше.
(Чорнявий сум в очах
У милої його...)
Іскрить і ніжиться душа,
Як росяна волошка, —
Але моя любов вже їм заглуша.
Моя любов їм зараз асонує,
Як дзвоники в траві —
Гойдає всім життям.
Переплітаються плющем

В сутіні вохкі душі,
Але поволі з кола йдуть —
Вони вже там.
Тільки моя пече...
О, як мене пече!
Жариною за комір —
І на груди.
Моя любов — у серці б'ється коник
І дряпає і ніжно шелепить.
То Ліччині слова:
— Чи я люблю тебе? Хіба я знаю.
Здається, що люблю...
— Ну, як тут бути?
Коли душа моя в непевності блукає
І оси на жило мої думки беруть,
Що десь хлюпочуться у темі осінній,
Як бистра течія?
То як - же буду я?
— В горінні...
В постійному горінні.

ГАЗЕЛЬ

Чого душа твоя тремтить, вібрує, як лист тополі?
Тільки до сонця, а не до мене, — як лист тополі?
Мене забула — в очах тернових не квітне спомин,
Не б'ється журно до мене серце, як лист тополі.
Ще, може, прийдуть хвилини меду з гарячим соком
І зазвучать дріжучі нерви, як лист тополі.
Ще, може, гони не вип'ють серця (де гасне обрій),
Ще, може, легіт зітхне у бронхах, як лист тополі.
Тоді проснеться дитям ізранку твоє кохання —
Зів'ялі руки назустріч кинеш, як лист тополі.

* * *

Подивись на мене, Йольцю —
(Очі — вохкий сад).
Мягкі лінії схили до мене —
(Яблука в саду).
Задрімав огник в заснулих віях твоїх очей,
Тільки тіло дихає плодінням,
Наче дощ у сад.
(Сторожить, чекаючи, піднятим слухом
Перед грозою сад,—
Полосне болванка з неба
І гр. мохко загуркоче кроками по скрині —
Та й у сльози сад).
То твої дозрілі груди налилися
У теплі бажань.
Покотилась хвилями по тілу кров у м'язах...
(Захитався сад).

НЕЯСНИЙ ОБРАЗ

Ходжу по вулицях — туман в будучині,
А завше поглядом когось шукаю.
Та чи знайду її?
Знайду чи ні
Мою бажану і незнану кралю?
Удома п'ю коханок хміль,
А йду на самоті гарячим тротуаром,
То в глибині грудей неясна біль,
І серце падає униз, мов теплий камінь.
Бо чи знайду її в будучині?
Знайду чи ні?
Невже шукання ці задаром?
Мій сум змішався з порохом
На зритій площині душі моєї,
Що крутить вихорем настирливо перед очима,
Аж курява заносить біль в мою зіницю.

І журні запити мені заглядають в уста:
Знайду її? Знайду чи ні?
Невже шукання всі задаром?
І далі йду вперед гарячим тротуаром.

СТИХІЙНА РАДІСТЬ

Їх дві сестрі.
Одна — сміється,
А очі снують проміння в чорну воду,
Так наче сонце у весняну повінь.
Така задумлива глибінь, аж сяє.
Бона мене так обнімає,
Як теплий май плодючим соком.
А друга — як огонь сірчаний,
То палить, то чадить ночами,
А голова моя в саду кошмарів бродить,
Ступає по чорнильних ріках босими ногами.
То з блискавичних мрій земного життя
Немов граната рветься в пил космічний.
Затріпотав і стих в агонії метелик —
Моя душа.
Тепер дивлюся збоку, із німої тиші.
Само чорняве,
Краватка з червоного оксамиту,

Як земляний маленький павучок
(Його побачив я весною...)
Розламані і пругкі ноженята...
А голова кругом пішла, як вир.
Здається, упаду, в нестямі,
Як на дибу.
А часом знов любов моя ранкова
За голову так лагідно бере,
Такі коралі на устах несе,
Що забуваю гегь про все,
Тільки звивається змія
Десь там під серцем —
(А, може, хто лебіжим пухом гладить —
І сам не розберу),—
Бо то любов моя.
У пригорщі свої маленькі
Бере мов велике серце,
Що б'ється мов жива червона рана.
(Вже гоїлась — вразили).
Бере в свої маленькі рученята
Мов велике серце
І несе, куди хоче.
Це другая сестра.
Тоді до першої іду
В обійми вохкі, мов на зелений беріг,
Де м'ята пахне і п'янить

220

І незабудка з мулу
Теплом росте і мліє,—
Таке сире і м'яке тіло,
Що тане навіть тінь,
Аби поглянула з-під вії махрових.
Тоді моя любов ранкова,
Приносить нам тролянди кров,
Як уст дихання безсоромне.
І троє голі ми разом
Цвітем в одній постелі,
І ніздрі роздимаються у спазмах поцілунків,
Як весняні вітрила,
І серце у вогні
Мов жертovníк пала.
Було їх дві сестрі.

ЛЮБОВ

Обраную мою люблю так якось безрозсудно.

То слова гострієм

Її немов гадюку розсікаю,

То знов беру, як запах полуниць,

Тому то й сам не знаю,

Коли її ударю глумом, як мерзоту,

А коли знов впаду гарячим серцем ниць.

І часом, як образу розілля смолою,

Що зашкварчить душа її дитяча,

Мов сірка на огні,

То потім так беру,

Так притуляю рану цю гарячу

До свого тіла,

Що тріснуть груди й увійде неначе

Вона у легені мої, у серце, у живіт:

Так туго хочеться,

Щоб ток її крові в мені потік.

Я знаю,

Що лишень тоді спокійним стану,

Коли в одно фізичне тіло,

Як дві гамулки порцеляну,

Зіллються в творчому огні

Два наші поли.

А мозок твердо каже: „Ніколи!

Не буде цього, ні!

Бо людський рід не стане андрогіном,

Як цвіт вишень чи бальзаміну

На земній цілині,

Бо він тоді загине“.

ЛІДА

Тарасів день.
Я зараз Ліді розказав —
Дитячий сон і хміль весняний.
Душа моя — весела сарна —
По пролісках гуляє
І топче свіжий ряс
Та синій волохатий сон зриває
У лісі споминів.
Тоді я написав уперше соромливо
Глибоку й просту думку про життя,
Як під окном засохла груша —
Журилася,
Коли сміялись з неї дерева.
— Ой, батько вихопив рукопис,
Читав.
А потім при мені
Багато раз пригадував.
А я роспукнувся піоном,
224

І солонавим потом розставав зі встиду,
І забігав в кущі ясмінів,
Щоб батьків голос не долинув,
Не здогнав.
Розкажую :
А Ліда дивиться, мов хвилями купає :
Такі м'яккі і теплі погляди її,
Як дощ у маю,—
Бо сміхом журкотять
Піняві ручаї
Її зубів.
А потім шию обів'яє —
І вольтова дуга
Між нашими серцями вже співа.
А кров медами точиться по жилах —
П'яніє голова.

КОНВАЛІЇ

На конваліях кров.
На білих конваліях червоні рубіни,
Як на постелі милої у першу ніч.
Листки зелені як човники взяли
У пригорщі дзвіночки білі.
А міць яка, який п'янючий дух,
Що серце починає битись, як риба на траві,
Де вудка з комишів — і беріг заглядає.
Сонце свіже, зелень бризкає —
Ще одну весну прийняв.
А у милої із ночі...
(Краплі - сльози серед трав...)
О, яка - ж вона лагідна —
Мягконіжний пелюсток, —
А в очах прозора заводь,
Де мій погляд затонув.
Я не знаю, як збагнути ?

І черемхи білий шум
Не розкаже, як притихла,
В'ялу голову скиливши,
Миля ніжним павучком.

В РОЗЛУЦІ

Поганий, кажуть, сон...
І вмить — згадав про неї
(Не матір, а її згадав).
А що, як вона вмерла?—
І серце впало вниз,
Забилось, як прострелений голуб.
Я сам на своєму слові поковзнувся,
Як на льоду гарячим,
Заллятім кров'ю мого серця.
А що, як не побачу?
Як вже її ніколи, ніколи не побачу,
Не стисну рученят?
Приїхати і зразу зачинять
На все майбутнє гроба
Своїх одвіку осіянних мрій?
Гвіздками вбити в віко почуття
Свої пронизуючі болі?
228

Ні, десь, не винесу того ніколи!
Мое хороше дитя, як я тебе люблю.
Іду — і пригадав,— слова мов жовта осінь:
„Літьонок мій хороший...“

КОЛИ ЗБАГНУВ

Мої чуття, засипанії грузом турботних днів,
Ти зворухнула враз, маленьке дівчинятко.
Я сів на спогаду коня,
І вже домчався аж до тебе, мила,
Туди, де бір роскинув вохкі крила
Мій Київ схоронить.
О, так я захотів,
Щоб ласкою мохнатих вій
Мов теплим омофором
Мене накрила ти,
Як юна божа мати,
Як вітер тиховій.
Я — чуєш — не вгадав
Опалового світла твоїх таємних дум,
Таких глибоких і незнаних,
Як черепашки шум.
Тепер я їх збагнув.

230

Тепер тобі ізнов
Як жертву вечірову
Мої чуття і серце малинове
В покорі приношу
Тепер вони постійні і глибокі,
Як черепашки шум.

ОСТАННІЙ ЛИСТ

Т
С
Л
Г
І
Т
У
Т
Г
С
Я
К
—
У
Д
Б
Д
2

Ти шукала людини, мідної як криця, —
Ти не знала, мила, що криця
Завше лежить на землі,
Ти не знала, кохана, що криця піднята
Падає знову на землю швидче ніж камінь.
А дух широкий і животворчий, —
Він м'який, як весняний вітер,
Він теплий, як твій подих,
Він, ніжний, як квітка блавату,
Легідний, як ласка Мадонни,
Покірний, як пух під рукою.
Він не криця, о ні!
Але він зате ширяє під небесами,
Підніжком йому земля,
А головою в безмежних етерних просторах.
Він сьогодні живе,
Але крила його

Вже колишуть своїм опахалом
Там, у майбутті.
Іще, мила, скажу тільки тобі:
Твоє тіло билось для мене,
Тріпотало під мною, мов серце живе,
Але серце твоє ніколи
Для мене не билось, як серце:
Ти криці шукала,
А зустріла мене.

Т
Я
Д
Д
Г
І
Т
У
Т
Г
Я
Ж
К
—
Ч
А
Б
А
2.

ВЕРХОВИНИ

Дух мій — маятник гігантський
Махає із безвісті в безвість.
У сонці черпає любовний огонь,
То в темінь могильну ненависті пада,
Не може спинитись, як безумна звада,
У течиві сірім байдужности лепкої.
Тільки верховини чуття зупиняють :
Вогнева любовь та свинцева ненависть,—
Ненависть смертельна — безсмертна любов, —
Ось розмах душі, де волочиться тіло.
— Я до тебе, моя ясноока,
Поповзу червачком зелененьким,
Положу тобі груди під ноги тужаві,
А не схочеш ступити, погордою хлюпнеш,
То вмить обернуса в змію,
Укушу в саме око відкрите,
Удавом скручуса на шиї ласкавій,

Зачавити у спазмах глухої нестями
Не зупинить твоє небуття.
Яснооке дитя, утікай ти від мене,
Бо своє почува ня шалене
Не загою й на хвилию новою жагою,
Не обмию я скелі сухого зупинку,
А захльосну тебе і ударю в граніт —
Роздереться хай серце мені.

* * *

Заспівало серце струнами шовковими,
Захитався спомин, як пшеничний лан.
Ой, пшеничний лане, золотом закований,
Я тобі весняне тіло віддав.

Закипіле серце перса вгамували,
Що холодні завше, як вода озер.
Хай спрага розламає м'язи розбуялі —
В глибині прихильній тугу я роздер.

Очі упали медункою чорною
В коси золотії — у пшеничний лан.
Груди холодні лідіянок холодом, —
Хто їх пізнає — волю продав.

ЗОРЯНА СІМФОНІЯ

Зорі мої,
Вас так ще не знають.
Я ще тільки зітхнув,
А прогіркла олія поганого домислу друзів
Уже заливає кипіння мої
Прозорливість моя задрімала над вами.
Уловити видіння простору і часу
Прозора пішла моя чулість.
Зорі мої,
Вас так ще не знають.
Віків мільйони струсилося з ваших слідів.
Ціла тьма їх у ваших очах.
Поки пройдете ви —
Ще мільярди заснуть,
А під вами пройшли
Міріади людей —
Пари, стиснуті плином гарячим,

Збігли на хвилю, роз'єднані болем,
В олеандрах і тундрах —
Були — й перейшли,
Є — і пройдуть.
А й їх груди теплої легенди плели,
Щоб упасти у безвість любовну, —
В олеандрах і тундрах,
Були — й перейшли,
Є — і пройдуть.
Я молюся за вас всіх незнаних,
Всіх пройшовших, прийдешніх,
Всіх, що будуть забуті
У своїх велетенських струмках,
Зо своїми чуттями безмежних, —
Воскрешаю вас мертвих усіх,
Тільки зорі, що бачили вас,
Пам'ятають.
„Так, так“ — посипали зорі
Відповідь на згоду.
І моя радість болюча
Небуттям чорним поплине,
Порине, як пари, що землю лишили,
Полине, як пір'я у вихор шумливий.
То чого - ж ти, моє серце охляє,
Б'єшся у споминах човном безвеслим
Там, де зоріє вона ?

Вже аж над кручею став.
Немає — поплину
А ви : „Спи ти, наш сину,
Ніч і сама надійшла.
Не треба весла в домовину“.
Міріяди парів стикались невпинно,
Але вже й у камінній добі
Не стелилися руки бажані вкінєць.
То чого - ж ти, Валерцю
(То зорі зітхають),
У млосну глибінь поринаєш ?
Що на стежку твою
Не упала вона, чорноока ?
Спи глибоко — це пройде, мине,
І віки заростуть голубим долинем.
І радій, що земля переливом щорчить,
Що в поля поринаєш самотній.
Не вловити чужого ніколи вкінєць,
Бо кожний із нас —
Є такий великий в собі,
Кожна із нас —
Є така необмежена в серці,
А ніхто не вдихне широчині чужої душі,
Не нап'ється чужого зітхання ;
Бо не має повторення світ,
Ні билина, ні крапка, ні сила.

Усе тільки єдине в собі,
Відгукнутися нікому цілим.
Уже ранок на сході,
Десь півень кричить ;
Вже до обрію зорі присіли.
„Стихомирся, наш сину, засни, не жалій,
Стихомирся і годі.
Бачиш — сяво дуже іде молоде,
Піднімається гомін на сході!
— Відпочинь - же, засни і покинь —
Зашумів вітерець в осокорі, —
Скоро сонечко, скоро!
Поклонились, замовкли,
Ущухли — нема...
Ціє вони ?
Так, це — зорі.

ВЕЧІР

На заході ще коливався казан
Ростопленого чавуну.
Може, то сонце? — Може...
Потім по обрію геть розіллявся
Та й погруз у фіялкову тишу.
Небо стало тоді
Як поранене око блакитної риби:
Знизу кривавий підтьок.
Я сиджу на вікні,
П'ю з зеленої чаші вино конвалії,
Біле вино,
Ціо пахне як молодість рання
І тоненько дзюрчить.
Збоку встає молодик
Вечорниці гуляти.
Хмару на руки бере —
І пішов.

„Мила моя, доле моя,
Перша і, може, така вже остання!“ —
Сочиться з серця зблідле чуття
Крізь дранясто розбиті щілини.
Миць конвалії в'яже мене
Тонкою пряжею свого запаху
З тею весною, що нам у підвалі,
Там у задумі днів вже минулих
Ростала навік.
А доторкалась вона вже до крил
Мого польоту в любов.
Он - де, у зелені неба, під хмару
Тягне струну моложаву
(Лашитись хоче)
Аероплан.
Тільки в о н а більше не буде
Ласкою гладить моїх поривань.
Тихне повітря прозоре,
Жде і холоне.
Кружить і хмарку цілує
В золоті всю
Аероплан.
День задрімав,
День заснув, задрімав.

СКОРБНА ПІСНЯ

М'ятним холодом повіяла печаль,
Усередині шумує мов в бору,
Біль пече мене, — умру, чи не умру,
Та для мене вже уста твої мовчать.

То роспука у тенета б'є крилом,
І жаріє темне чоло в тумані:
Не повернеться загублене мені,
Бо стежки твої пісками замело.

На що це? Дріжить між віями сльоза,
Зріє син і ходить доля по шляху,
Тільки ще чогось бракує на віку,
Та не смію я про ціле розказать.

М'ятним холодом повіяла печаль,
Усередині похмуру мов в бору,
Біль гуде моя, — умру чи не умру,
Та для мене вже уста твої мовчать.

ІНТИМНА ЛІРИКА

В'ялить любов спрагою у степу безкраїм.
Немає хвиль, де утопить уста,
Роспечені як камінь.
Я так її люблю, мою жагу кохану,
Що вже аж гнів стовбурчиться сухими будяками,
І дихати не в силі я
Вже й солодом весни.
Стікає серце мов зона,
Спинається, не б'ється в тузі,
А мислі дужі
Од вибухів — у шкляний бризк,
І поринають в чорній злові.
То все вона, моя чорнява!
Люблю і ненавижу разом.
Чого є більш — не знаю й сам.
Нависли хмарою померхлі смуги
Моїх очей і брів.

244

Повітря млосне б'є у скроні
І косить ноги гнів.
То кров шукає виходу,
Коли росте жадоба.
Хто кидає мені оцей огонь?
Тиран віків, якого не спіймали.
Пожди — спіймають проміні машини
В тонке мережево псіхозаконів.

Я знаю, що воно мале і дрібне.
Невже тоді іржою неприступність роз'їдає,
Що й розум утримати не в силі
Моїх розкиданих у тілі вогневиць?
Там раною димить моя любов.
О, якби знов, о, хоч-би ще раз,
Щоб доторкнутись до живого
Смаглявого і невловимого!
Тепер напоєний чадною люттю
Ніколи в радісних очах не упірну:
Себе не обманути...
Вірвалася як вихор у корчі,
Роскидала дитячу хатку
Мого затишного подружжя.
Мила ген подалась:
Мале, тверде — з бамбуку.
. . . . і дитячую руку,
І гарячі уста.

245

Мій розум аналітик
Безсило тисне наболілі зуби,
Хапає олівця й нотує все нахабно і поспішно.
„Це буде щире — пережите,
Бо вистраждане (Достоевський)
І піде в першу книжку
У розділ лірики“.

А тут з доносом підголосок:
„Дружина знатиме — відданіше полюбить“ —
І далі плутає і ще підлазить.
Оттак немов проклятий я.
Задавлений у горлі подих
Гарячу ковдру гніву прориває.
Гей, хто мене схопив?
Пробач, то ти, моя любов?
Не так тисни мене, пусти!
Злякалась, одпускаєш? —
Бо я - ж люблю обох.

ЛИСТ

Моя мила, хороша дівчинко,
Я без тебе і радий журюсь.
Хай колись ми ростанемо в вічному,
Пронизавши вечірню зорю.

Але я зараз знаю,
Що ти десь там стоїш,
Де вії твої з краю
Над журбою схилили комиш.

Заглядають прозорі очі
І воркують до мене слова:
„Ти, мій милий, хороший хлопчику,
Де твоя буйна голова?“

А я тут, у своєї старої,
Що в сіді окуляри бурчить,
Чи летіти нам горою,
Чи на теплій землі спочить?

Над тобою і мною і тою,
Що іскристі нам болі несла.
А тепер ми розбили любов'ю
Ту прозору мінливість зла.

МИЛА

Нехай модні поети викручують ноги,
Ганяючи краще твій подих на слово впіймати,
Хай брільянти в очі вкладають,
За пазуху мармур,
І під вії шовк.
А я простим, дитячим лепетом
Спіткнусь перед тобою і змовкну
І, на коліна упавши, скажу
Таке просте, звичайне
І таке безмежне в коханні:
„Мила...“

ГІМН ЖІНКАМ

О, як я люблю тебе, жінко!
Ти така велика, безмежно велика,
Як океан, якого я ще не бачив ніколи, —
Лишень уявляю.
Ти така глибока,
Як його холодні цілини.
Всі ви — така злива чуття:
Ціле людство захинається в тому нектарові,
Як дитина вином.
Я знаю, ой, як я знаю, —
Так наче те, що трави дишуть, —
Що ти можеш війни зупиняти,
Досить тільки, щоб руки твої доторкнулись
До шорстких облич вояків:
Я вірю, що коли - б у стани ворожі
Насипати ваших чулих сердець пелюстками

троянд,

Обвинуті плющем ваших рук, —
Військо не рушило - б з місця:
Так і задрімали - б, як сині дзвінки над ярами,
Так і замріли - б зачаровані.
Всіх я вас бачу зараз:
Мань сіроких,
Горпин товстоногих з горнятами литок,
Що людство ростять, як верболіз,
Нижних Люсіль,
Що дикого звіря Дантона
Беруть як бездрика в долоню
І несуть, куди хочуть.
І холоне,
Ой, як холоне,
Там десь чуття переливне,
Чи то крові бульки,
Чи м'язів кулі гливки,
Чи лімфи вишневий глей, —
Що саме — не знаю.
Знаю тільки, що досить,
Щоб мала Теруань
Глянула гострим блиском зпід вій
На ворогів —
І грім потрясе
Землю.

ЖИТТЯ

Га
Я
Ду
Ду
Лс
т
а
7
о
л
к
к
с
—
к
л
а
2

БОРОТЬБА

Степ непритомний лежав.
Бредила тирса в осінньому вітрі.
Небо як хмари, хмари як ніч.
Шші-і-і —
Без кінця шелестить,
Наче пшоно або просо
Сиплеться довго з мішка.
Мов голова у гарячці —
Круга іде і шумить:
Шші-і-і...
Вітер б'є бур'яни.
Згід самих ніг зірвалось щось —
То жовтою кізкою поскакало, поскакало перекоти-
поле.

Сіра осінь іде.
Слідом за нею
Шуми чуття хвильним прибором ступають

Образи мутні, як злякані очі,
Ширяться, йдуть і зникають.
Ніч.
Я на могилі стою.
Мов велетенський крилатий дух
Полами вію у вітер.
Страшною ласкою він
Доторкнеться до мого чола,
Проведе по ньому холодною рукою
І швидко одніме — злякається сам.
Я - ж не боюся нічого.
Тільки волосся мое
Мягко ворухиться по - над думками,
Як тумани по горах,
Як султани з пір'я.
Ось груди мої роздулись як міх —
І вирвався радісний крик:
„Ти могутня, о земле!
Але я вищий за гори твої,
Глибший за океани, сильніший за гурагани,
Мій розум без меж, бо я — людство.
Йде боротьба двох титанів: між нами.
Хто побідить?
І раптом червона заграва
Залляла в очах моїх все,
Але час меткий її пронесе,

Бо то кров до мозку приляла.
Я чуттями своїми
Тебе обійняв вже як спрут,
Смокчу твої жили смокцями науки,
А дар твій мені
Для тебе снотворним зіллям стане.
Я тебе розложив як хірург на дослід.
Інтуїтивним промінням проб'юсь аж туди,
Куди мозок не в силі.
Ти будеш моя, як коханка —
Ти полюбиш мене,
О земле!

Я

Критикові Петру Єфремову

Ні, я не Уїтмен.
Новий я, ще незнаний,
Що бунтом полоснув між хвилями знамен.
Я духом розійшовсь і втілюсь між вами,
Щоб людський дух, ширяючи пророчими вітрами,
До сонця всіх доніс, коли настане день.
Ні, я не Уїтмен.
Новий я, невідомий:
В мені бо сила й біль працюючих рамен.
Я йду в передній лаві с тими,
Хто поступом стихійним серед грому
Іде мільйони літ, без ліку, без імен.
Ні, я не Уїтмен,
Хоч, як і він, веселий,
Бо соняшний привіт мою жагу втиша.
Мені всміхаються по всій країні села:

Волинський давній ліс і степові могили,
Карпатських гір зелені полонини,
І слобожанські хутори, і заводи Дніпрові,
І вохкі шелести козацької діброви, —
Робочої України живе в мені душа,
І їй моя любов як пісня комиша.

ЕЛЕГІЯ

така простенька, як моє горе

Юнаком помер.

Ще й не любив нікого.

А сили так буяли, та пуп'ях не розцвів.

Нема Нікандріка :

Вже й кості розімліли —

Замрілий дух землі

В собі їх ростворив.

І де могила — я не знаю.

Бо страх жалю казав :

Не йди туди...

Що дасть тобі землі брудний горбочок ?

А так, можливо, там

Цвіте ромен, як день,

І дух розносить запашний

Гнідий полин.

І сумнів не бере: могили я не бачив —

Туди я не ходив.

А згодом пройде все —

Як весняна ковиль.

Як ти проходиш по степах,

Як ти ходив —

Задумливо пройдуть гола,

Мов ритми житніх хвиль.

Ніхто не пригада,

Що братік жив,

Що не любив нікого,

Квіток не розпустив,

А вже зогнив.

Одні волошки розімлють блакитні сльози

На обрус нив...

ДРУЖИНІ

Чаша повна твоя, моя тиха дружино, —
Син чи дочка зріють як овоч у ній.
Пахощі динні поллються спочатку,
Потім розумне дитя
З котиком буде гулять.
Ти - ж, моя мила, тепер
Тихо ходи, не лякайся,
Щоб не вжахнути тобі
З ночі — ранкових очей.

ВЕСНЯНА ЕЛЕГІЯ

У чорних галявах, що у м'яккім вазоні,
Дрімає дуб як сон —
Блакитне п'є вино.
А тіні по снігу
Простягають долоні,
Щоб нагадать мов Більче,
Яке давно, давно
Десть там...
А на одсонні
Шумує вітер немов жива вода,
Як спомини проходять небом
Кульбабині головки хмар.
За ними йде весна,
А потім ряст із свіжим холодком,
Барвінок зацвіте синенькими вирками,
І конвалії білу міць
Поллють як молоко,
Горілкою запахнуть і голову закружать.

Т
Я
Д
Д
П
І
Т
У
Т
Г.
Я
Ж
К
—
А
Б
А
2.

А я піду в той час, мій друже,
До небуття спокійною ходою,
Назавше заберу з собою
Дитинських літ весняний шум.
То - ж не хвилюйся, хлопче,
Бо все одно життя як день долини, —
Нехай не б'ється серце голубице,
Нехай спокійно зазира
У небуття глибини.
І мудрії слова Горація
Носи під серцем як дитину,
Свідомо пам'ятай:
Зустрінемось чи ні,
А всі ми будем там.

СОНЦЕ

Упала на захід,
Задавлює сяйво
чорна
хмара.

Рукою з олова
Обхоплює скраю,
А воно —
Криком ростяло вагу,
Пробилось в останнє,
Як радість повстань.
Ге - гей! На весь світ.
То бунтарський росте заповіт.
Сонце з хмарних вибоїн
Брандсбоем б'є,
Креше іскри мечів:
„Хто затамує мене,
Хто - б там іще посмів ?

Може, захляле стебло
Тітана облупає рух,
Коли в м'язах моїх тепло,
Коли серце б'є як обух?"

Вийду у поле, як день,
Сяду над річкою сам,
Щоб не стікала із ран
Буйна моя роса.

Хай не збігає кров
З мідяних жил моїх:
Коли у світ прийшов,
То не на глум, не на сміх!

КОНЦЕРТ

Струна співала,
Мов лялась тонка нитка меду,
М'ягка й тягуча,
А в нижніх тонах
Мастка мов шоколад.
Моя маленька Теруань
Здрігалась наче лань боязко,
Де полохливий звук проскаче.
А тут людей з вузькими черепами,
Де не ворухиться або чуть-чуть
Пташиній мозок.
Сидять, шепочуться горжетки і шапки,
Але під мертвим хутром
Не голова — горіх порожняком,
Де звуки калатають
Бетховенових болів.

ГОЛОДНА МАТИ

Різала носка,
Очка виймала,
Ще й ротик порола,
А їх цілувала - ж недавно.
— Ой, мамо, матусю,
Не різ —
Страшний твій нагострений ніж!
— Мила дитино,
Ой, сину,
Проклята голодна година!
А злість прибувала, мов став.
І мозок смоктала,
Робила драглі...
— Ай!
Серце мов розривають палі,
Затесані гостро!
Погляд сіро блукає,
Волосся у космах,

Волосся у космах, а змії в йому:
— Немає життя вже синку моему.
Як різала тіло,
Ножем розтяла,
Ой, чула живе під своїми руками,
То тіло своє відчувала, мов рану, —
Колись цілувала живе.
Він більше не встане.
Крик —
Та й зомліла...
Не чула вже болю
І жалю не мала до тіла.
А потім солила,
Робила драглі...
Ой, серце мов пробивають палі,
Затесані гостро.

ПАВУЧОК

Лірична байка

Золото осіннє — вербовий листочок,
А знизу він наче попелом потрушений.
Нагнулася верба над синю воду,
Загляда,
А руки догори.
— Ой, гори, гори, сонечко,
Ще теплом.
Верба плаче золотом:
— Не холонь.
А на тому листку павучок.
Суетиться зі своїми шнурками,
Все чіпляє їх, розвішує,
Мов білизну думає сушити.
Потім раптом щось вирішив,
Одчепився —
Та й з човника через віндя — у повітря, як у прозорє
озеро.

Біла нитка натягнулась —
В синю річку.
А він, знай, гойдається — та вниз далі.
Може, вітер приторкнеться — і в траву, —
Той нагрів сонечко голову.
Та не знає павучина —
Вниз пішов.
І людина...
І людина виглядає павучком.
Пустився в життя чоловік,
Не знає шляху, навмани —
де, щоб на край забрести,
У царство німе тишини.
Так з дерева часом павук
Нижню павутину пряде,
Не знає він зовсім тоді,
На що і куди упаде.

ДВІ СИЛИ

Піски червоні... Шпат...
Понамітав широкий вітер
У небі кучугури...
Оце західній фон.
А ні — то розсипи,
Де золото клюють грачі похмурі
Для вогневих корон.
І, дійсно, бризки золота
Повкраплювало сонце,
Хоч повні пригорщі бери, збирай,
Даруй кому захочеш,
Чи у подол хутенько...
Загинув день,
Як роки молоді чи маків цвіт.
Піду на світлий захід,
Послухаю вечірніх я пісень.
Там здалеку на зелені неба

Хмарки кругленькі попливи,
Окремі, дикі...
По ероплану, може, б'ють?
Пригадуєте фронт під вечір? —
Вони як - раз такі.
Мій потяг — дачка і робочий
Од станції стукоче заклопотано по стиках.
Яка енергія велика
Створити цей залізний змій.
(Про потяг думаю).
Але грозить заграва:
„Не смій мене із ним рівнять!“
А потім флейтою ласкаво
Мене природа запитала:
„Хіба бідніша я
Од фейєрверків всіх твоїх?“
А паротяг, як гріх,
Шипить, не слухав,
Не знає і не чує,
Повітря крає бішений задих:
„Так, так їх,— так, так їх!“ —
Вагони гукають.
Хмари контрастами,
І луки, і одкоси,
І небо спіле, стоколосе,
Десь маячать у далені.

А тут мені
Вокзал накреслює залізні тіні,
Блискучі рейки, тяжкі шини,
Дуги зачовганих коліс.
На площині розкидані машини,
Де гомінкі гудки
Гукають під навіс.
І десь нечутно, невидимо
Це все ворухить розум праці.
Висовуються із рожевих димів
Вечірні рівні остяки платформ.
Прямі кути стовпів і семафорів,
Трапеції, трьохкутники мостів
(Ландшафт кубістів),
І круги лізуть мовчазні.
А зорі штучних лихтарів
Моргають весело будинкам
І навіть на хвилинку
Не внизуються в захід око,
Де вже нервується пропелер жовтобокий
І розганя жуків.
А хворе сонце золотить
Свою вечірню тиху мить.

ДВІ ДІВЧИНИ

Парабола

Що ти бачиш, кохана моя, подивись,
У долині за містом розлогим?
— Тільки ліс та луги
Та небес береги,
І ні павотки, більше нічого.
Що ти чуєш, лебідко тужава моя,
Із веселого сходу на ранок?
— Тільки гуси кричать,
— Допівають півні
Свою службу нічну на останок.
Що ти ловиш у ніздрі нервові свої
Із ранкової вовни туману?
— Тільки запахи болота
Та тугу дубів
Та ще скошене сіно приляле.

Тоді другу питаю — чорняву, бліду,
Що здвигає очима любов молоду,
А таку, як і перша, кохану
І таку, як селянська, ласкаву.

Що ти, ранком уставши, із вікон несеш
Та в засмучені очі вбіраєш?

— Я вітаю, коли

Тротуари встають

Та торговки ідуть до базару.

Що ти чуєш, як уха розчулить вода,
Коли сон побреде за дорогу?

— Тільки перші трамваї

Та гами гудків —

Із веселого шуму міського.

Що ти знаєш, як сонце устане й пече
І тіка все живе в тінь убогу?

— Знаю: праця в поту

Од мартенів - пічей,

Сік асфальтів — і більше нічого.

НА ПІСЕННИЙ ЛАД

I

Ой, пливе життя,
Як гірська вода.
Жінка молода,
Мов та ягода.
Добре, як дружина
До серця пригорне,
А коли не любить —
Годинько чорна!
А найгірш, як не до пари,
Коли серце — чорна хмара
Та ще й п'є, гуля.

II

Так буває не в одній
 У дружини молодій.
 І коли жінка вільна,
 Коли в поміч воля сильна —
 кине та порве,
 Життя поверне.
 Пригадає дівування,
 Личко ясне — наче зрання
 Мати умивали,
 Усміхнеться.
 А матуся - ж коху дочку,
 Мов барвінок у садочку,
 Ростила, ховала.
 І голубка знову
 Піднялась на крила.
 Коли - ж діточки дрібненькі —
 Годі полетіти,
 Не пускають діти.

III

А то милий добрий,
 Та свекруха злая,
 Гудить, лає,
 До роботи опівночі
 По - над силу заставляє.
 У світацці огонь блима,
 Веретено танцює в руках
 Та зморене затихає.
 Ой, на горе, зупинилось,
 Бо свекруха, як нечиста сила,
 Мов окропом
 Образою бризкає,
 Лінивою серед ночі назива,
 А від сону, від утоми
 Круга ходить голова.

IV

Та не буде більше
 Такої години:
 Тепер стала жінка
 Вільная людина.
 Поскидали ярма,
 Позлітали трони —
 І сверкухи сила
 Вже як віск холоне.

НА НОВИЙ РІК

Прозорий час тече невпинно, неподільно,
 Там миті злиті в одну струну гудуть,
 А справді їх нема.
 Життя медово тягнеться,
 Не рветься, не дробиться,
 Лиш ми зникаємо з подіями в чаду.
 Огонь і тьма за часом виють, в'ють у простір,
 І дні злітають в тінь,
 Як листя календарне.
 (Городом білий мак).
 — Так, так, — шепоче вітер.
 О, ми жили не марно!
 Не марно, ні!
 Вперед! Нехай минають дні!
 Ви, друзі, віями бажань
 Ворушите вже дальші роки.
 Минуле одірване паде

Само на сирій слід.
Ще пройде кілька літ —
І ви десь поковзнетесь
І брякнете на лід.
(Холодний часу лід,
Як небуття).
А все - таки вперед!
І я —
Я завше з вами.
Але сьогодні сам
Назад лечу.
Я внизуюся серцем,
Вухами свідрую —
І бачу — титаничні дні
Вже уплили навів.
Вже жовтень і февраль
Не прийдуть в мою хату,
А другі зазирнуть
Не в юність та мою.
Льодовий час зітре
І їх колись сумлінно.
Росте гора, росте,
Бо від'їждає час.
Недавно ми по тих горах гуляли,
А вже тепер
Синіє верх до хмар.

Що ми не бачимо —
Придивляться нащадки.

Гай, гай у далечинь —

Одна гора замріла, де юрми на Версаль,
А друга — Петроград в заметі зорянім
І третя — Київ.
Сточили арсенал,
Як шашлі, дрібні кулі.
Було, було — минуло.
(Сичі — „гу - гу“ в ярах).
Вже смертна радість там,
Де знамена вогнями полоскали.
Гора аж на сімнадцятій пустелі стала.
Були на ній — не знали,
Яка то височинь.
А їдемо — росте.
І сонце у сніги запирхалося блиском:
Далеке стало сяйво.
Вперед мов авто,
А я іще погляну,
Де в мареві сія
Зоря моя рум'яна.

СІМВОЛ

Убивство Айхгорна

Чорне небо нависло над містом,
Чорна ніч нахилилась над містом,
Мов важка антрацитова скеля.
Вулиці завмерли, вулиці заснули,
Тільки мирно й гулко
Посувався
Катафалк.

Бо так було :

Айхгорн упав —

Граната розірвалась,

І бризнуло рудим узваром

На сіре німецьке сукно, як помстою,

Щоб не палили сел, не толочили жита,

Щоб каски не ходили по вишневих садках.

І тепер чорне небо нависло над містом,
Чорна ніч нахилилась над містом,
Наче тут причаївся і ждав

Леопард кровожадний —
Роз'ятрений Київ —

Щоб наскочити знов.

А катафалк ішов

По вулицях.

Дванацять факелів округ його чаділо,

І одбивали блиск залізні каски,

І крок по бруку враз проносився рядами,

І злобою дивились вікна кам'яниць,

Як чорнії коти, полискуючи зеленавим світлом,

А іноді червоними огнями,

Мов уночі кабан,

І не хотіли кинутись на військо,

Щоб одібрати Айхгорновий труп :

Ім не потрібне мертве тіло.

То відступав прибой розбитий

Германських сил — володарів землі,

Імперії зарозумілої й тупої.

Розбився він об наш гранітний вал

Повстанчих переливів духу

І революції тайфунових вихрів.

І ось вночі з опаскою вивозять

Його нікому непотрібний труп,

Як символ,

Із гарячих земель,

Де припікає ноги павукам.

ВСЕСВІТНЯ РЕВОЛЮЦІЯ

З шипінням - рокотом гуде трамвай.
А попереду світло,
Скулившись,
Рейками біжить.
З дороги, не дрімай!
І курява мов сиве жито
Посипалась з мішка вже ззаду,
Клубками покотилась.
І знову чути брук, розмову тротуарів,
І гомін десь.
Поїхали натхненні делегати
До з'їзду Рад чи, може, на конгрес,
Щоб звідси віхтями огонь
Як сіно розкидати
По гноблених країнах.
І скажуть їм
У прокламаціях голосних і нервових

Повстанче слово!
Доволі вам, товариші,
Іти під колісницю капіталу,
Щоб гімни Ротшільдам гармати рокотали.
Бо Жовтень розгорнув
Гарячі груди батьківської ласки
Усім робітникам,
Щоб живчиком забила до повстання
Робоча кров,
Щоб серце світове немов зірниця крильми
У захваті громохкім тріпотало.
І щоб рознесло блиском бунт
У чорний холодець із гніту та покори
Та знищило його по всіх світах.
Той час іде,
На скелю стане
І океани
Підійме зо дна,
А потім
Буде спокій,
Праця,
Рівновага.

АЕРОПІСНЯ

Запряжемо крицю
В небо літять,
Нехай розгориться
Ще раз клич повстань.

Повстали на бога
І на капітал —
Треба, щоб на крила
Люд іще устав.

Загурчить у синьому
Аероплан,
Одгукнеться сивий
Знизу йому лан.

На лану радянському
Виростає син,
Всю ту каліч панськую
Дужий рознести.

В голубих просторах
Потечуть віка.
Всі кордони змиє
Людська ріка,

Бо не має крилам
Більше перепон, —
Вільна воля праці —
Кам'яний закон.

ЮНАЦЬКИЙ МАРШ

*Присвячую школі
Червоних Старшин*

Юнацька кров
шумує в наших жилах,
Юнацька сила
блискає в очах,—
Ми за нарід,
за Працю підєм сміло
І спокій принесем
на гострених мечах.
Сміло, в ногу
На вільну дорогу,
Уверх — голова!
Раз —
Два.

Нехай робітники
в заводах край будують.
Нехай і селянин
засіє вільний лан,—

Ми на сторожі всі
тут станемо як буря,
Щоб перетяти шлях
гнобителям - панам.
Сміло, в ногу
На вільну дорогу,
Уверх — голова!
Раз —
Два.

Червоні юнаки
не знають слова зрада.
І не знайдуть стежок
трусливо утікать.
Зорів нам
всесвітня перемога :
Нехай тремтить
всесвітній кат!
Сміло, в ногу
На вільну дорогу,
Уверх — голова!
Раз —
Два.

ПОСТУП

То не хрестами блискавка махнула по - між хмар
Огнем прорізала і громом потрясла —
То ти, о революціє, ударами весла
Земну юдоль понесла у простори.
І ось уже ідуть нові керманічі
Без давонів і гармат,
Без золота й парчі,
Із маси темної виходять, йдуть і йдуть,
Займають шлях як весен каламуть.
Вже цілину незайману,
Немов степи ногайські,
Робітники в науку мозок свій несуть.
І виріжуть на ньому біноми й інтегради
Рукою животворчою узори буйних знань.
І ці нові володарі
Здолають керувати, гей, цілими світами.
І радій запряжуть у двигуни,
Як огородник ослюка.

А одпрацьовані й розм'яклі
За сотні літ (вареним буряком)
Мізки дворян, жреців і крамарів
Примусять мазати машини
Перед польотом за кордони атмосфери,
А ні — на смалець перетоплять
І чоботи намажуть.

ВЕСНЯНКА

1-е травня

Не так ячить залізо у заводі,
Коли вжахав різь,
Не так у брязкоті рівняють плуга,
Аж біль наскрізь,
Як б'є у верескливий гонг
Радіостанція.
Там
Ростинаються простори,
Росколихується міць —
Обійняти суходоли,
Обмахнути земне коло
Хвилями баскими,
Кроком блискавиць.

Хочь іскри — смерть,
„Не вмерти — жить!“
За першим травня
Весела тінь біжить.

У робітничім краї
Підхоплять настрої мас —
І по шляхах безкраїх
Тече веселий газ,

Бо юрби, товпи —
Мільйони нас —
Ідуть, не замовкнуть
Серцями враз.

А радіо хапа
Несе той бій.
Неси його між працю,
По суходолах сій!

Нехай посходять рясно
Мечі повстань,
Нехай свірчить у бляску
Зоря і там.

Бо тут на площі
Червоний плам
Роскидав моці
Панів - тварин.

Неси, машино,
Наш буйний спів,
Повстань, людино,
Бо час наспів!

У весняний день, у веселий день

Чулим лепетом листочки

Ловлять треміт - лопотень

Світу молодого,

Що устав, як велетень.

Ой, як весело лоскоцуть,

Роздвітаючи жагою

Парости в яру,

І прядеться невидимо

Запашная павутина

В полі на вітру.

Гей, та й зелено - прозоро

Диха перший май.

О, туга природо,

Хвилі піднімай!

Кинь у серце племінь,

Защеми на бій —

Гляньте : стяг червоний

В тоні голубій!

Книжка „Громохкий слід“ (перша книжка в цьому томові) містить у собі поезії 1922 — 1924 р. р. З них деякі речі з першого розділу були друквані в „Літературі, Науці, Мистецтві“ — додатку до „Вістей ВУЦВК'у“, в „Знанні“ та в збірці „Жмуток червоного“. Решта поезій з розділів „Співучі кроки“, „Деталі вічної дороги“ і „Легенди“, крім „На долині“ досі ще нігде не друквані.

Книжка „Радіо в житах“ (друга книжка в цьому томові) з невеличкими змінами друкується тут *другим* виданням. Друкуючи ці поезії додержувались приблизно авторового правопису, який розходиться з дотеперішнім правописом Академії.

ТВОРИ ВАЛЕРІЯНА ПОЛІЩУКА

Окремими книжками

1. *Сказання давнее про те, як Ольга Коростень спалила*, ліропоема. Катеринослав, 1919 р.
2. *Соняшна міць*, поезії. Київ, 1920 р.
3. *Вибухи сили*, поезії. Катеринослав, 1921 р.
4. *Ярина Курнатовська*, ритмований роман. Вид. Всеукрліткому НКО. Харків, 1922 р.
5. *Книга повстань*, поезії 1919 — 1921 р. Вид. Всеукрліткому НКО. Харків, 1922 р.
6. *Дума про Бармашиху*. Вид. Головполітосвіти НКО. Харків 1922. р.
7. *Ленін*, поема. Вид. Всеукр. упр. селянських будинків. Харків, 1923 р. Передмова С. Пилипенка.
8. *Капітан Шредер*, поема. Вид. бібл. „Гарт“. Харків, 1922 р.
9. *Радіо в житах*, поезії 1922 — 1923 р. р.

Розділи: природа, любов, життя. „Книгоспілка“.
Харків, 1923 р. стр. 48+II in 16°.

10. *Дівчина*, поезії. „Бібліот. Селянина“. Серія крас-
ного письменства за ред. С. Пилипенка № 14.
В - во „Шлях Освіти“. Харків, 1924 р. Друге ви-
дання ДВУ.
11. *Адигейський співець*, поема. Вид. „Червоний
Шлях“ Харків. 1923 р.
12. *Жмуток червоного*, поезії 1923—1924 р. р.
„Жовтнева бібліотека“. ДВУ, 1924. Стр. 29 + I
in 16°.
13. *Європа на вулкані*, надзвичайна поема. Вид.
„Червоний Шлях“, 1925 р., стр. 125 in 8°.
14. *Роскол Європи*, художні соціально - побутові на-
риси з ілюстр. Вид. „Книгоспілка“, Харків,
1925 р.
15. *15 поем*. 1921—1924. Зміст: 1) Ленін, 2) Ади-
гейський співець, 3) Ньютон, 4) Капітан Шредер,
5) Дума про Бармашиху, 6) Ярина Курнатівська,
з доповненнями, 7) Нова Мадонна, 8) Людяна
поема, 9) В ярах, 10) В монастирі, 11) Дівчина,
12) Пацанок, 13) Коло, 14) Франко в труні,
15) Асканія Нова. Вид. ДВУ. 1925. стр. 296 in 32°.
16. *Громохкий слід*, поезії 1922—1924 р. Вид. ДВУ
1925 р.
17. *Козуб ягід*, афоризми й оповідання (друкується).

ТЕОРЕТИЧНІ ПРАЦІ

1. *Як дивитись на мистецтво*, збір. „Гроно“. Київ.
Жовтень. 1920 р.
2. *Як писати вірші*, практичний poradnik для по-
чатку. Вид. Всеукрліткому НКО. Харків, 1921 р.,
стр. 10 in 16°.
3. *Динамізм у сучасній укр. поезії*. Збірн. „Вир ре-
волюції“. Катеринослав, 1921 р.
4. *Шляхи й перспективи в сучасній укр. літера-
турі*. „Шляхи Мистецтва“ № 2, 1922 р.
5. „Гр. Сковорода“, стаття-підвал „Селянська Прав-
да“ № 75 (473). Середа 3 серпня 1922 р.
6. *Про динамічну образність і необразне напру-
ження в ліриці*. „Література, наука, мистецтво“
додаток до „Вістей ВУЦВК“. Листопад 1923 р.
№№ 6 і 7.
7. *Літературний авангард*, кн. полеміки, критики,
теорії поезії. Харків, 1926 р., вид. автора, стр. 134
in 16°.
8. *Назадництво „Гарту“ й заклик групи митців
„Авангард“*. Харків, 1926 р. стр. 24 in 16°.

КРИТИЧНА ЛІТЕРАТУРА ПРО В. ПОЛІЩУКА

1. *Тромов П. Є.* „Од ясної панночки до Уота Уілмена“. „Вир революції“. Катеринослав 1921.
2. *Тростянецький М.* „Перші соняшні вибухи“, „Жовтень“ збірник. Харків 1921.
3. *Йогансен М.* „Еротизм у новій українській поезії“ („Онан“ Поліщука), *ibidem*.
4. *Десняк В.* „Як кислоокі поети ловлять на гачок дурнів“ (з приводу „Книги повстань“). Збірник панфутуристів „Семафор у майбутнє“. Київ 1922.
5. *Доленго М.* „Проблема життєрадісности“. Журнал „Арена“ № 1. Харків 1922.
6. *Хвильовий М.* Про поему В. Поліщука „Ленін“, „Вісти ВУЦВК“. Харків 1922.
7. *Коряк В.* У статті „Українська література за п'ять років пролетарської революції“, „Вісти ВУЦВК“ № 251. Харків 1922.
8. *Франко Тарас.* „Ярина Курнатовська“ ритмований роман. Рецензія „Шляхи Мистецтва“. Харків 1921.
9. *Білецький О.* Рецензія на книгу Вал. Поліщука „Книга повстань“. „Шляхи Мистецтва“. Харків 1922.
10. *Коряк В.* „Шість і шість“. Бібліотечка „Гарт“. Харків 1923.
11. *Плевако М.* „Сковорода в світлі художньої літератури“, розділ у статті про поему В. П. „Григорій Сковорода“. „Книга“ № 1. Харків 1923.
12. *Богацький П.* В статті „Сучасний стан світового мистецтва“. „Нова Україна“ № 11, листопад 1923. Стр. 125 — 132. Прага.
13. *Винниченко В.* В статті „Знаменна подія“ абзаці про „Адигейського співця“. „Нова Україна“ № 3. Прага 1923.
14. *Блакитний В.* Рецензія на кн. В. П. „Радіо в житах“. „Вісти ВУЦВК“ од 7 жовтня 1923 р. Харків, у додатку „Л.Н.М.“.
15. *Пилипенко С.* Передмова до поеми „Ленін“ (див. покажчик творів — В. П.).
16. *Капустянский Ів.* Стаття в зб. Полтавського ІНО „В. Поліщук — поет український“ (шапірограф) Полтава 1922.
17. *Бядуля З.* В статті „Навейшая украинская поэзия“. Газета „Савецкая Беларусь“ № 297 (989) од 21 сьнежня 1923 р. Менск.
18. *Білецький О.* Рецензія на „Радіо в житах“. „Червоний Шлях“ № 4—5, стр. 275 — 279. Харків 1923.
19. *Плевако М.* „Хрестоматія української літератури“. Том II. „Валеріян Поліщук“, стр. 477 — 488. Харків 1923.

20. *Дніпровський Ів.* У статті „Українська індустріальна поезія“. „Нова Громада“ № 2, серпень 1923. Стр. 47. Відень.
21. *Бядуля* З. Рецензія на твори В. П. Журнал „Полимя“ № 2 (10). Менск 1924.
22. *Капустянський Ів.* „Поет життєвої динаміки Валеріян Поліщук“ Журнал „Червоний Шлях“ № 8—9, стр. 224—250. Харків 1924.
23. *Лейтес А.* „Ренессанс української літератури“. Факти и перспективи. Державне Вид. України. Харків 1925.
24. *Він - же* „Три книжки“ стаття в додатку „Л.Н.М.“ до „Вістей ВУЦВК“. Харків 23 листопада 1924 р.
25. *Єфремов С.* „Історія українського письменства“, том II. Стр. 282—283. Київ—Ляйпціг 1924.
26. *Лебідь Ан.* „Валеріян Поліщук“, стаття в журналі „Життя й Революція“ № 1—2, стр. 31—85 січень - лютий Київ. 1925.
27. *А. Г.* „Гартованці в Празі“ (лист із Праги). Журнал „Культура“ № 4, квітень, стр. 51—56, Львів 1925.

ЗМІСТ

ГРОМОХКИЙ СЛІД

Книжка перша

	Стор.
На тракту	7
Металеві віхи (гімни)	
I. Мідь	9
II. Криця	11
III. Алюміній	13
В доку	16
Дінамо	18
Нова сила (дісонанс)	21
Ранок 'сучасний міт'	25
Сполука	27
Образа	30
Роскитаний сонет	33
Доля	34

	Стор.
Ніч газетяра	36
Ніч (харківський ноктюрн)	39
Аеролірика	43
Заклик (агітація)	45
Блошицям революції	47
Прогнилим закордонцям	49
Незможникам	51
Ненависть	53
Смерть Леніна	56
Інтернаціонал Комуністичний (гімн)	58

Співучі кроки

Провалля	63
Кенюль (новотвори)	66
Чекання	68
Син	70
Міська пісня	71
Споми	72
Порядок денний мій	73
Заклинання	75
Вода і ліс	77
Любовний міст	79
Осінні бліки	
I. „Галки з криком сіли“	81
II. „Підсліпувате око“	82

	Стор.
III. „Воском закапали клени“	83
IV. „Ну чисто лірники гедзи на будяках“	84
V. „Замість листочків жовтих“	85
VI. „Осінь моя віторога“	86
Осінь за містом	87
Рання осінь (ярило)	89
Степ	90
Зимовий день	92
Революціонер	94
Літом	95
Селянка	96
Жінка	97
Життя	99
Моє дитинство	103
Замір грози	104

Деталі вічної дороги

Привіт	109
Тиск	112
Кримське небо	114
Маси (шторм)	115
Гурзуф	118
Мертва брижа (суходіл і море: дві сили)	122
Прибій на морі	124
Шгіль	126
На морі	127

	Стор.
Між камінням	128
Вечір	129
Чекання	130
Переміна	131
Ранок з моря (аквареля)	132
Лінії води	133
Водяне пекло	134
Місячна кривуля	135
Гора кішка	136
Камінь у морі	137

Центр

I. „Загусле небо зорі тихо п'ють“	139
II. „Кожна мить, кожна точка на світі“	141
Вілля	142
Гості	144

Деталі кримських краєвидів

I. „На скелі стань“	145
II. „Сітка мережок — піна“	146
III. „Хвиля, як гадина“	147
IV. „Всі камінці за сігкою тримає“	148
V. „Хребти слонів полізли догори“	150
VI. „На горі хмара“	152
VII. „Туман наознак зіпхнутий“	153
VIII. „На морі низом, гей, туман“	154
IX. „Округ місяця павутиння гілок“	155
X. „Хмари на небі ковтули сонце“	156

	Стор.
XI. „Хвиля кадра полотен“	157
XII. „Зацвів для мене терен знов“	158
Природня дружба	159
Уламок дороги	160
„Удухнув день туманним повечір'ям“	163
Туман на залізниці	164
Шторм	166
Вечір на узмор'ї	167
Море — пам'ять	169

Легенди

На долині	175
Моя легенда	178
Метеор	183

РАДІО В ЖИТАХ

Книжка друга

Цвіркуні	191
На провесні	194
Весняний став	195
Весною	196
Лан	197
В полях	198

	Стор.
У траві.. .. .	200
Лісовий спів	202
Передосіння елегія	204
Пісня вітру	206
Мороз	207
Хуга	208

Любов

Непевність	211
Огонь любовний	213
Газель	215
„Подивись на мене, Йольцю“	216
Неясний образ	217
Стихійна радість	219
Любов	222
Ліда	224
Конвалії	226
В розлуці	228
Коли збагнув	230
Останній лист	232
Верховини	234
„Заспівало серце струнами шовковими“	236
Зоряна сімфонія.. .. .	237
Вечір	241
Скорбна пісня	243

	Стор.
Інтимна лірика	244
Лист	247
Мила	249
Гімн жінкам	250

Життя

Боротьба	255
Я	258
Елегія	260
Дружині	262
Весняна елегія	263
Сонце	265
Концерт	267
Голодна мати	268
Павучок (лірична байка)	270
Дві сили	272
Дві дівчини (парабола)	275
На пісенний лад	277
I. Ой пливе життя“	278
II. „Так буває не в одній“	279
III. „А то милий добрий“	280
IV. „Та не буде більше“	281
На новий рік	284
Символ (убивство Айхгорна)	286
Всесвітня революція	286

Стор.

.. 288

Аеропісня 290

✓ Юнацький м'арш 292

Поступ 294

Веснянка (1-е травня) 297

Від автора 299

Твори Валеріяна Поліщука

5336